Į LAISVĘ

Nr. 29 | Kaina 20 kap.

LEIDŽIA LIETUVIŲ AKTYVISTŲ FRONTAS

1941. VII. 26 | Šeštadienis

Japonija neleis užgrobti Prancūzų Indokinijos

Rooseveltas grasina imtis „ypatingo žygio"

Čiangkaišeko penktoji armija pradėjo žygiuoti į Indokiniją

Tokio. VII. 26. ELTA. Domei agentūra iš Nankingo praneša, kad ten gauta informacijų,

jog Čiangkaišeko penktoji armija, kuri buvo laikoma Kveijange, žygiuoja per Junnano provinciją į Prancūzų Indokiniją.

Kitos išilgai Burmos kelio išdėstytos kiniečių karinės pajėgos taip pat gavusios įsakymą išžygiuoti Prancūzų Indokinijos sienos kryptimi. Šiame pranešime iš Nankingo sakoma, kad šie kariuomenės daliniai dėl prasidėjusio lietaus laikotarpio turės nugalėti daugelį gamtos kliūčių.

Vichy. VII. 26. ELTA. Užsienių reikalų ministerija šiandien rytą paskelbė komunikatą

apie bendrą su Japonija Indokinijos gynimą.

Tokį komunikatą tuo pat laiku paskelbė ir japonų vyriausybė Tokioje.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Liepos 25 dieną politiniuose Reicho sostinės sluoksniuose buvo pareikšta, jog čia turima žinių, kad

Japonija yra pasiryžusi bet kuria forma pasipriešinti kiekvienai britų akcijai Prancūzų Indokinijoje.

Be to, nurodoma, jog šiuo metu Japonija ir Prancūzija yra susitarusios bendrai priešintis britų grasinimui Prancūzų Indokinijai. Į klausimą, kokioje stadijoje dabar yra japonų prancūzų pasitarimai šiuo klausimu, Berlyno politiniuose sluoksniuose neduodama jokio atsakymo.

Ryšium su tuo Wilhelmstrassėje ypač nurodomas tas faktas, kad Jungtinių Valstybių spaudą ir politikus sukėlė ant kojų vienas tik japonų pareiškimas, jog Japonija nori visomis priemonėmis užkirsti kelią britų grėsmei Prancūzų Indokinijai. Vokietijai atrodo nesuprantama, kad Jungtinių Valstybių politikai grasina ir šmeižia Japoniją kaip tik tuo momentu, kai jie patys, melagingai skelbdami, esą ašies valstybės grasinančios Jungtinėms Valstybėms, siekia karo ir kišasi į Rytų pusrutulį. Pusiau oficialių Berlyno sluoksnių nuomone, Japonija nepraleis progos atitinkamai atsakyti tiek Jungtinių Valstybių spaudai, tiek ir jų politikams.

New Yorkas. VII. 25. ELTA. Prezidentas Rooseveltas Hyde Parke spaudos konferencijoje pareiškė, kad

Jungtinės Valstybės į japonų okupavimą bazių Prancūzų Indokinijoje jau rytoj atsakys „ypatingu žygiu".

Vašingtonas jau rytoj veiks, pasakė Rooseveltas. Tačiau jis tiksliau nenurodė, ką Jungtinės Valstybės darys. Į klausimą, ar įvykiai Tolimuosiuose Rytuose paaštrina tarptautinę padėtį, prezidentas atsakė, kad

įvykiai Tolimuosiuose Rytuose priartina pavojų pasaulinei padėčiai.

Toliau spaudos konferencijoje prezidentas buvo paklaustas, ar Jungtinės Valstybės sulaikys naftos tiekimą Japonijai. Rooseveltas atsakė, kad dėl šito negalįs nieko pasakyti. Į užmetimą, kad iš jo vakarykščių išvadų galima spręsti, jog Vašingtonas šią politiką baigia, Rooseveltas konstatavo, kad jis nėra tiek daug pasakęs.

Hydeparkas. VII. 26. ELTA. Prezidentas Rooseveltas penktadienio vakare įsakė įšaldyti Jungtinėse Valstybėse esančius Japonijos kreditus. Įsakymas pradeda veikti jau šiandien.

Amsterdamas. VII. 25. ELTA. Užsienių reikalų ministeris Edenas padarė šiandien atstovų rūmuose pareiškimą apie padėtį Tolimuosiuose Rytuose, kaltindamas Japoniją turint agresijos tikslų Prancūzų Indokinijos atžvilgiu. Anglijos vyriausybė, pareiškė jis toliau,

žiūri į besiplėtojančią padėtį, kaip į galimą grėsmę Anglijos sritims ir interesams Tolimuosiuose Rytuose.

Kautynės Viduržemio jūroje

Italų karo laivai ir lėktuvai pakartotinai puolė laivų vilkstinę, plaukusią Viduržemio jūra

ROMA. E. Vyriausiasis kariuomenės štabas praneša:

Aštuoniolikos laivų vilkstinė ir daugelis ją lydėjusių britų karo laivyno laivų, kurie bandė plaukti viduriniėje Viduržemio jūros dalyje ir kuriems mūsų jūros ir oro karinės pajėgos jau buvo sudavusios skaudžių smūgių, liepos 24 dieną buvo pakartotinai mūsų karinių oro pajėgų užpulti. Bombonešiai, smingamieji kovos lėktuvai ir torpediniai lėktuvai

energingai išsklaidė ir vijosi anglų karinių jūros vienetų likučius, kurie, išsisklaidę nepalankiomis atmosferinėmis sąlygomis, tikėjosi paspruktі, nes jų pačių laivynas nebegalėjo daugiau jų apsaugoti.

Bombonešiai užklupo vieną 10.000 tonų talpos laivą, į jį buvo numesta bombų, ir jis tuoj nuskendo.

Torpediniai lėktuvai nuskandino dar du didelius britų laivus — vieną 12.000 tonų talpos laivą ir kitą 15.000 tonų talpos tanklaivį.

Taip pat mūsų lėktuvai torpedavo vieną britų kreiserį, grįžtantį į Gibraltarą. Į vieną didelio tonažo karo laivą buvo numesta 500 kilogramų bombų. Vėliau gautomis žiniomis, liepos 23 dieną mūsų bombonešiai apgadino dar ir britų lėktuvnešį. Taip pat gauta žinių, kad nuskendo dar vienas priešo laivas, į kurį italų lėktuvai buvo numetę bombų. Priešas neteko 7—8, italai — 3—5 lėktuvų.

Priešo laivus torpeduodamas, pasižymėjo pilotų kapitono Noioli, leitenanto Rivoli, leitenanto Di Bella vadovaujamos įgulos ir smingamųjų lėktuvų junginiai, vadovaujami kapitonų Zucconi ir Rizzi.

SUMAŽĖJO ANGLIJOS LAIKRAŠČIAI

ŽENEVA. E. Londono spauda praneša, kad ir dienraštis „Times" kreipėsi į savo skaitytojus pranešdamas, kad dėl popieriaus stokos toliau išeidinėsiąs sumažinto formato. Savo formatą yra sumažinę ir „Daily Telegraph".

AMSTERDAMAS. E. Londono radijo žiniomis, liepos 25 d. atstovų rūmuose buvo priimtas įstatymas, kuriuo leidžiama britų skolą Jungtinėse Valstybėse padidinti iki 106 milijonų svarų sterlingų. Šį įstatymą antruoju skaitymu svarstys lordų rūmai.

Vokietija smogia visuose frontuose

KARINIŲ VEIKSMŲ APŽVALGA

BERLYNAS. VII-25. ELTA. Dėl šios dienos kariuomenės vadovybės pranešimo DNB papildomai patyrė, kad kasdien britų karinių oro pajėgų atliekami „nesiliaujamieji puolimai", be abejo, neduoda tų rezultatų, kurių britai iš jų laukia. Retai britų lėktuvai pasiekia savo tikslus, o britų bombonešius lydintieji naikintuvai, kurių būna labai daug panaudojama, pasirodė blogesni už vokiečių naikintuvus. Vakar britų karinės oro pajėgos Lamanšo srityje vėl turėjo didelių nuostolių. Vokiečių karo pajėgoms numušus 33 britų lėktuvus, buvo padaryta labai daug žalos britų kovos lėktuvų ir naikintuvų junginiams, kurie vakar mėgino pasirodyti Lamanšo pajūryje. Ypač krinta į akis tai, kad

buvo numušti net devyni moderniausi amerikiečių kovos lėktuvai su keturiais motorais.

Tačiau ir tie nuolatiniai skaičiai, kurie parodo didelius britų naikintuvų aviacijos nuostolius, įgalina padaryti išvadą, kad britų nuolat pabrėžiamas jų naikintuvų pranašumas ir pajėgumas kovoti praktikoje pasirodė kaip priešingybė.

Per paskutines dvi dienas Lamanšo srityje britai neteko 87 lėktuvų, o vokiečiai — tik septynių.

Jei numuštų lėktuvų santykis ir apytikriai pasiliktų toks pat, kaip per paskutines dvi dienas, tai dabartine forma britai negalėtų ilgai atlikti tokius „nesiliaujamuosius puolimus".

Taip pat ir Rytų fronte karinės vokiečių oro pajėgos vėl pasiekė eilę nepaprastų laimėjimų.

Be dar kartą atlikto sovietų sostinės Maskvos bombardavimo, reikia pažymėti sėkmingus karinių vokiečių oro pajėgų puolimus, nukreiptus į du Juodosios jūros uostus — Odesą ir Chersoną. Tuose Juodosios jūros uostuose vokiečių lėktuvai puolė uostų įrengimus ir laivyno vienetus. Buvo apgadinti įvairūs laivai, jų tarpe ir vienas priešlėktuvinės apsaugos kreiseris. Prie Dniepro žiočių esančiame Chersono uoste 10.000 tonų talpos didelio transporto laivo nuskandinimas ir kito didelio transporto laivo apgadinimas įgalina spręsti, kad ten, matyti, buvo paruošti dideli transportai, kuriuos buvo norima jūros keliais nuvežti tiems sovietų daliniams, kurie, vokiečiams veržiantis į pietų Ukrainą,

atsiduria vis didesniame pavojuje.

Vokiečių ir jų sąjungininkų kariuomenių dalinių spaudimas vis labiau ryškėja srityje, esančioje į pietus nuo Kijevo, tarp Dniepro kilpos ir Dniestro, pastatydamas ten esančius sovietų kariuomenės dalinius į vis sunkesnę padėtį. Smolensko ir Mogilevo apylinkėse šiuo metu ir toliau tebevyksta užfrontės sričių valymas. Su dideliais nuostoliais sovietams buvo atmušti tie sovietų kariuomenės dalinių priešpuoliai, kurie buvo nukreipti į priešakines vokečių kariuomenės dalis ir apie kuriuos buvo jau iš anksto žinoma.

Rytų fronto šiaurės ruože vokiečių junginiai ir toliau tebepuola abiejuose Peipuso ežero pusėse ir prie Ilmeno ežero. Suomiai, puldami tarp Ladogos ir Onegos ežerų, šiuo metu yra jau pasiekę ir peržengę senąją 1939 metų Suomijos Sovietų Sąjungos sieną. Tuo būdu Suomijos kariuomenės daliniai artinasi prie tarp tų ežerų esančios sąsmaukos pietinės dalies, vis labiau grasindami Murmansko geležinkelio linijai.

Sėkmingai vyksta ir toliau milžiniškas lemiamasis mūšis Rytuose, kur daromas didelis spaudimas sovietų kariuomenei Ukrainoje ir ežerų srityje aplink Petrapilį.

JEI REIKĖTŲ PASITRAUKTI,

Sovietų vyriausybė nutarusi sudeginti Maskvą

Apie tai komisaras Lozovskis pranešė išvykstančiam japonų ambasados patarėjui

HEINGKINGAS. E. Į Manchulį atvyko nauja trylikos japonų grupė drauge su japonų ambasados Maskvoje patarėju Nagata, kuris iš Maskvos išvyko liepos 10 dieną. Laikraščio „Kokutsu" atstovui Nagata pareiškė, kad traukinys, kuriuo važiavo japonai, dėl potvynių pasivėlino dviem dienomis. „Mes važiavome, — pasakojo jis, pro kelis karinius transportus ir darbininkų grupes, kurie vyko į vakarus. Jie atkreipė į save ypatingą mūsų dėmesį. Mes taip pat matėme daug pabėgėlių iš pasienio sričių, kurie vyko į Uralą, norėdami išvengti karo nelaimių. Maskvos gyventojai mažai ką sužinodavo apie karo padėtį, tačiau vis didėjąs maisto trūkumas, susisiekimo suvaržymai ir priešlėktuvinės apsaugos priemonės sukėlė įtemptą nuotaiką.

Sovietų vyriauybė nutarė pasitraukimo atveju Maskvą sudeginti Napoleono pavyzdžiu.

Užsienių reikalų vicekomisaras Lozovskis mums pranešė, kad

vokiečių kariuomenė, jeigu ji įžygiuotų į Maskvą, „Kremliaus nebepamatytų".

Baigdamas, Nagata pranešė, kad Sibiro geležinkelio tarnautojai klausę japonų, kodėl nebevažiuoja tarptautiniai traukiniai. Iš to galima daryti išvadą, kad plačioji visuomenė apie karą nieko nežino.

Kova dėl naujosios Europos santvarkos

Išspausdinę keletą straipsnių apie Vokietijos vidaus evoliuciją ir dvasinį bei kultūrinį gyvenimą, pereiname prie politinių klausimų, kuriuos trakduodamas šio straipsnio autorius, vokiečių publicistas, parodo kiekvienam lietuviui itin brangų mūsų tautinių aspiracijų supratimą. **Red.**

Tuoj po Didžiojo Karo lietuvių tauta pasidarė auka begėdiško smurto, kuris buvo panaudotas tautų apsisprendimo teisės vardu; tą smurtą dar šiandien tebeprisimena kiekvienas lietuvis. Lenkai užpuolė, paėmė ir paskelbė lenkišku Vilniaus miestą, ir nors Lietuvos vyriausybė pasiskundė Tautų Sąjungai, šitas lenkų smurto aktas buvo pripažintas. Grynai lietuviškas Vilniaus miestas buvo priskirtas Lenkijai.

Kiekvienas lietuvis tada turėjo teisę klausti: kokį gi vaidmenį Tautų Sąjunga atlieka Europoje, jeigu jos vadovybė neturi jėgos arba — dar blogiau — geros valios mažųjų tautų teises apginti nuo užpuolimų bei aneksijų lygiai taip pat, kaip ir didžiųjų? Bet ne viena Lietuva gavo šitokį patyrimą: visos Europos tautos krito kaip auka politikos, kuri siekė ne teisingos europinės santvarkos visų tautų naudai, bet vien tiktai praplėsti Did. Karą laimėjusiųjų valstybių — Anglijos ir Prancūzijos — galią. Todėl ir Tautų Sąjunga nebuvo Europos tautų sąjunga, bet Vakarų valstybių sąjunga prieš Europą. Maža gyventojų teturinčios šalys, Prancūzija ir Anglija, valdančios daugiau kaip ketvirtį žemės, pavydžiai saugojo, kad tokios žmonėmis pertekusios šalys kaip Vokietija ir Italija nepraplėstų savo nuosavybių, nors Versalio diktatu Vokietija buvo sutrupinta ir netekusi savo kolonijų. Jeigu gi Europos tvarka kada nors turi tapti tikrove, tai ji negali būti sukurta be gausių tautų, bet, priešingai, tiktai su jomis.

Brutalus Vilniaus užėmimas, kaip ir gėdinga Versalio sutartis, yra išraiška imperialistinio principo, kuris buvo apvaldęs pokarinę politiką ir kuri reikia laikyti dabartinio karo priežastimi, nes nė viena sąmoninga ir garbinga tauta negali ilgai kentėti pažeminimo ir vergijos, kokią kad turėjo kentėti Vokietija 1918 — 1933 m. Nė viena tauta negali išsižadėti teisių, nuo kurių pripažinimo priklauso jos gyvavimas, saugumas ir tuo pačiu ateitis.

Vokiečių tautos vadas Adolfas Hitleris, paėmęs į savo rankas valdžią, iš pat pradžių ėmėsi ieškoti susitarimo su Anglija ir Prancūzija lygių teisių ir abipusės pagarbos pagrindu, kartu stengdamasis pasiekti Versalio sutartimi sudarytos smurtinės padėties revizijos. Vokiečių tauta būtų žlugusi, jeigu jos Vadas nebūtų žingsnis po žingsnio taikingų susitarimų keliu pasiekęs teisių sulyginimo.

Bet teisių lygybė yra tada, kai, sakysim, 70 milijonų tauta, kaip vokiečių, turi savo gyventojų skaičiui ir pajėgumui atitinkamą erdvę, kad galėtų išmaitinti savo gyventojus. Tai yra egzistencijos klausimas. Dėl erdvės pasidalinimo būtų buvę galima susitarti ir Vokietijai, Anglijai ir Prancūzijai, jeigu nebūtų įsimaišęs neaiškus elementas politikų, tesiekiančių vien patenkinti savo godumą valdžios, pinigų ir didybės. Šiandien nebegali būti abejonės, kad užpakalyje vadovaujančių Anglijos, Prancūzijos ir Jungtinių Valstybių politikų stovėjo pasaulio žydija, kuri siekė sunaikinti vokiečių tautą — savo mirtinį priešą, kad paskum juo lengviau galėtų įvykdyti savo planus pasauliui užvaldyti. Ar toji žydija pasireiškė bolševizmo, masonerijos ar tarptautinių kapitalų bei biržų pavidalu, jinai siekė tik vieno tikslo: pasaulio tautas paimti savo valdžion.

(Nukelta į 2 psl.)

Kova dėl naujosios Europos santvarkos

(Atkelta iš 1 psl.)

Vokiečių tauta turėjo progos 14 metų pažinti žydų viešpatavimą; po to jinai, iškėlusi seną germanų simbolį, hakenkreuzo ženklą, revoliucingai pasipurtė ir nuo to maro išsivadavo. Vokiečių reicho galia augo ir pagaliau pasidarė nenugalima, nes jinai savo šalyje buvo sunaikinusi žydų galią. Tuo metu, kai bus palaužtas žydų viešpatavimas pasaulyje, pasaulio tautų tarpe įsiviešpataus taika ir tvarka.

Nors Vokietija, kaip įmanydama, stengėsi neprileisti karo su Lenkija, kuris ryšium su derybomis dėl koridoriaus atrodė nebeišvengiamas; nors Vokietija buvo padariusi pačius patogiausius pasiūlymus pasiekti pastovesnei taikai su Lenkija, — karas vis dėl to turėjo kilti, nes didžiųjų valstybių — Prancūzijos, Anglijos ir Amerikos — garantijos sustiprino jos norą, ir tiesiog pakurstė pulti Vokietiją, lygiai kaip anuomet visiškos taikos metu jinai buvo užpuolusi Lietuvą. Lenkai staiga užpuolė Gleivico radijofoną Aukšt. Silezijoje; tuoj po to vokiečių armija stojo ginti Reichą. Reikia konstatuoti, jog, nepaisant nelemtųjų Versalio sutarties sienų, duosnus Fuehrerio pasiūlymas susitarimą su Lenkija buvo padaręs galimą. Bet Lenkija krito kaip savo didybės manijos auka.

Kaip lenkų tauta žlugo dėl anglosaksų - žydų imperializmo, taip visa eilė mažųjų tautų liejo kraują dėl liberalistiškai-demokratinių pasaulio valdymo planų, kurių priešakyje ėjo Amerikos prezidentas Rooseveltas; o bombastiški Roosevelto, Churchillio ir kompanijos pažadai padėti niekada nebuvo ištesėti. Tokiu būdu Vokietija buvo priversta pradėti karą su Norvegija, Olandija ir Belgija, vėliau Balkanuose su Jugoslavija ir Graikija. Šitos kovos negalėjo Vokietijos nusilpninti, priešingai, Vokietija pravedė visišką Anglijos apsupimą ir geležinę Didžiosios Britanijos salos blokadą. Paskutinis, jau sunaikinimo angoje stovįs anglų sąjungininkas, kuris tikrai žydišku būdu klastingai puolė reichą, yra Sovietų Sąjunga, einanti prieš Vokietiją ir kartu prieš kitas Europos tautas. Sumuštoji Prancūzija pradėjo kovą Sirijoje su savo buvusiu sąjungininku; jinai tatai daro pažindama tikrąjį Europos tvarkos priešą — Angliją ir norėdama padėti šalia Vokietijos savo dalį į Naujosios Europos kūrybą. Kovoje su bolševizmu Vokietija veda Europos tautas, ir su kiekvienu vokiečių kario žingsniu kyla Europos tvarka ir statoma užtvanka Vakarų kultūros žlugimui. Didžiausios bėdos metu Europos tautos suvokė momento įsakymą: sukurti Naująją Europą, sukurti naują Vakarų kultūrą, kurioje nebebūtų paskutiniųjų dešimtmečių žlugimo reiškinių, kultūrą, kuri remtųsi atskirų tautybių nemis savybėmis ir iš jų savarankiškai iškylančiais tiekiniais, kuri tačiau, nepaisant viso savarankiškumo ir įvairumo, visada turėtų vieną pagrindą: EUROPOS VIENYBĘ.

Prisidėti prie šito didžiulio darbo yra visų Europos tautų uždavinys.

B.

Rytų fronte be atvangos puola vokiečių aviacija

Pakartotinai bombarduota Maskva ir Juodosios jūros uostai — Odesa ir Chersonas. Apsuptieji bolševikų daliniai toliau skaldomi ir naikinami

Berlynas. VII. 26. ELTA. Rytų fronte kovojančios vokiečių oro laivyno dalys liepos 25 d.

be atvangos labai sėkmingai bombardavo bolševikų susisiekimo su užnugariu kelius. Buvo sugriautos geležinkelio linijos, sudaužytos geležinkelio stotys, sunaikinti prekių ir transporto traukiniai.

Keliuose kasdien karo aviacijos mėtomos bombos ir šaudymas iš lėktuvų sunaikino šimtus įvairių rūšių vežimų. Bėgančioms bolševikų kariuomenės voroms numestos bombos padarė kruvinų nuostolių.

Vyriausioji Fiurerio būstinė. VII. 25. ELTA. Vyriausioji kariuomenės vadovybė praneša:

Visame Rytų fronte ir toliau planingai tebevyksta karo veiksmai, vietomis pasireiškią smarkiomis kovomis. Kasdien į vokiečių rankas patenka didelis skaičius belaisvių ir daug karo medžiagos. Naktį į liepos 25 dieną atskiri kovos lėktuvai

bombardavo karinius įrengimus rytinėje Maskvos miesto dalyje ir šiek tiek į šiaurę nuo Kremliaus.

Kovoje prieš Angliją vokiečių lėktuvai, kurie turėjo tikslą atlikti ginkluotos žvalgybos skraidymus, bombardavo uostų įrengimus Anglijos šiaurės rytų dalyje. Karinės jūrų pajėgos numušė tris britų kovos lėktuvus. Britų lėktuvai ir liepos 24 dieną turėjo didelių nuostolių Lamanšo pakraštyje. Priešas neteko 33 lėktuvų, iš kurių 27 lėktuvai — jų tarpe devyni keturių motorų kovos lėktuvai — buvo vokiečių naikintuvų numušti, o kitus šešis numušė zenitinė artilerija. Vokiečiai neteko keturių lėktuvų.

Naktį į liepos 25 dieną britų kovos lėktuvai numetė sprogstamųjų ir padegamųjų bombų šiaurės vakarų Vokietijos pajūrio srityje. Civilinių gyventojų tarpe yra užmuštų ir sužeistų. Nei karo ūkiui nei kariniams įrengimams nuostolių nepadaryta. Naktiniai naikintuvai ir zenitinė artilerija numušė du puolusius Vokietijos teritoriją britų kovos lėktuvus.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Kaip DNB patyrė, liepos 23 d. atliktas didelio vokiečių lėktuvų junginio puolimas Rytuose buvo nepaprastai sėkmingas. Be 21 numušto lėktuvo ir keturių sunaikintų žemėje, vokiečių oro pajėgos sunaikino 10 tankų ir 406 autovežimius, kurių tarpe 140 sunkvežimių. Šalia daugelyje vietų sunaikintų geležinkelių ruožų, vokiečių lėktuvai sudaužė du prekinius traukinius ir du garvežius. Puolant bolševikų artilerijos ugniavietes sunaikintas aštuonios patrankos. Per visus puolimus, kurie dažnai buvo atlikti iš labai nedidelio aukščio, vokiečių lėktuvai padarė kruvinų nuostolių sovietų kariuomenei, žygiuojančiai keliais ir vežamai geležinkeliais.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Prie Nevelio paimtų belaisvių skaičius liepos 24 dieną žymiai padidėjo. Iki liepos 24 d. vakaro vien tik Nevelio apylinkėse

buvo paimta 20.000 bolševikų belaisvių.

Apsuptose vietose, kur tik politiniai komisarai yra žuvę, vis labiau spaudžiami bolševikai pasiduoda dideliais kiekiais.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Liepos 24 d. pasidavė ištisa sovietų pramonės įmonių grupė „Emilezin", kuri buvo pastatyta į pietus nuo Pripetės raistų ir nuo liepos 23 d. buvo visiškai apsupta. Po 24 valandas trukusių atkaklių kovų įgula pasidavė. Įmonių komendantas turėjo raštišką įsakymą įmones ginti ligi paskutinio vyro, priešingu atveju grėsė mirties bausmė. Tačiau komendantas, pamatęs, kad tolimesnis priešinimasis yra be prasmės, įsakė savo kareiviams padėti ginklus.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Liepos 24 d. sovietų kariuomenė neteko 92 lėktuvų, iš kurių 62 buvo sunaikinti oro kautynėse ir 30 — žemėje. Vokiečiai pasigenda 8 lėktuvų.

Puldami Chersono uostą, Dniepro žiotyse, vokiečių kovos lėktuvai

nuskandino 10.000 tonų talpos transporto laivą ir sunkiai sužalojo kitą, 8.000 tonų talpos, laivą.

Vakar vokiečių kovos lėktuvai pakartotinai puolė Odesos uostą. Uosto įrengimams, pastatams ir laivų statykloms buvo vėl padaryta didelių nuostolių ir sukelta gaisrų. Bomba pataikė į vieną uoste esantį sovietų kreiserį, be to, bombomis buvo sužalotas vieno 1.400 tonų talpos prekybos laivo šonas.

Jūrose prie Murmansko vokiečių kovos lėktuvai liepos 24 d. nuskandino du 1.500 ir 500 tonų talpos — prekybos laivus ir 8.000 tonų talpos laivą.

Vokiečių oro pajėgos liepos 24 d. sėkmingai dalyvavo taip pat ir žemės paviršiuje vykstančiose kautynėse. Jos puolė visame fronto ruože sovietų geležinkelių linijas, kariuomenės telkinius ir voras. Į rytus nuo Smolensko lėktuvai bombomis arba šaunamais ginklais sunaikino 23 šarvuočius, 227 sunkvežimius, 3 baterijas ir 14 atskirų patrankų.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Liepos 24 d. rytą vokiečių pionieriai į rytus nuo Smolensko

puolė tolimesnius dar likusius Stalino linijos sustiprinimus, kurių požeminiuose įrengimuose dar tebesilaikė įgulų dalis.

Sunkiesiems puolamiesiems pabūklams intensyviai apšaudant betoninius narvus, pavienios smogiamosios grupės prasiskverbė tarp atskirų įsitvirtinimo punktų, įsiveržė į artilerijos sudaužytas betonines dėžes ir vieną po kito išvalė visus požeminius sustiprinimų įrengimus. Pro padarytus plyšius buvo nuleisti gilyn dideli kiekiai sprogstamosios medžiagos ir padegti. Po to vokiečių kariai išgirdo išsprogtintose betoninėse slėptuvėse tebebuvusių bolševikų riksmą ir dejavimus. Iš vieno urvo dar išlindo 14 sovietų kareivių, kurie, sušukus „Ruki vverch!", visi iškėlė rankas. Jie pareiškė, kad politiniai komisarai buvo juos požemyje užrakinę.

Berlynas. VII. 25. ELTA. Ir liepos 24 dieną Mogilevo apylinkėse tebevyko apsuptų sovietų dalinių skaldymas ir naikinimas.

Tą vakarą buvo paimta daugiau kaip 10.000 belaisvių. Užmuštų bolševikų skaičius žymiai prašoka į nelaisvę paimtųjų skaičių.

Be to, buvo paimta arba sunaikinta daugiau kaip šimtas patrankų ir dideli kiekiai amunicijos ir įvairios karo medžiagos.

Kaip 20 km už fronto buvo sunaikintas bolševikų šarvuotasis traukinys

BERLYNAS. E. Per kovas Kijevo erdvėje liepos 21—22 dienomis nepaprastai pasireiškė vienas iš pėstininkų, artileristų ir radijo telegrafininkų sudarytas vokiečių žvalgybinis dalinys. DNB patyrė, kad jam buvo įsakyta surasti už bolševikų linijų vieną sovietų tolimojo šaudymo bateriją. Vokiečių kariai vikriai prašliaužė sovietų pozicijas ir pradėjo ieškoti. Baterijos šaudymas rodė jiems kelią. Pusantros dienos vokiečių kariai ieškojo baterijos. Jiems pakartotinai grėsė pavojus, kad juos pastebės. 20 kilometrų už priešakinių sovietų linijų jie rado ieškomą bateriją. Tai iš tikrųjų buvo didelis šarvuotas traukinys, kuris medžiais apaugusiame įdubime buvo gerai pridengtas ir užmaskuotas. Vokiečių kariai rūpestingai parinko tinkamą stebėti vietą. Artileristai tiksliai nustatė šarvuoto traukinio poziciją, radijo telegrafininkai per radiją susirišo su savo vokiečių divizija, o pėstininkai pasirengė ginti nuo netikėtų užpuolimų stebėjimo postą. Vos tik žvalgybinio dalinio pranešimai buvo per radiją perduoti, viena vokiečių baterija tuoj pradėjo savo sėkmingą apšaudymą. Jau pirmieji sviediniai krito grėsmingai arti nuo šarvuotojo traukinio, kuris, keisdamas savo poziciją, mėgino išvengti vokiečių granatų pataikymų. Žvalgybinio dalinio artileristai nuolat perduodavo pataisas. Jau po dvidešimt minučių nuo apšaudymo pradžios, trys vokiečių granatos pataikė į šarvuotąjį traukinį, tarp kitko ir į vieną šaudmenų vagoną. Baisus sprogimas sukrėtė orą, milžiniškos liepsnos pašovė į viršų ir vis nauji sprogimai sviedė geležines ir medines dalis į orą. Vokiečių žvalgybinis dalinys pranešė apie pasisekimą ir sugrįžo į vokiečių pozicijas neapšaudytas ir be nuostolių.

BERLYNAS. E. Besarabijos fronte paimtieji į belaisvę bolševikai pasakoja, kad smarkus vokiečių rumunų slinkimas pirmyn visiškai suardo sovietų kariuomenės tvarką. Atgal bėgančios sovietų kariuomenės dalys užkemša kelius ir išmėto ginklus. Daugelis šoferių savo mašinas palieka grioviuose, o patys gelbėjasi pėsčiomis. Buvę atsitikimų, kai komisarai patys susprogdindavo tiltus sukliudyti bolševikų traukimosi. Viename atsitikime tie komisarai būtų buvę įnirtusių kareivių nužudyti, jei būtų laiku nepabėgę. Tačiau ta bendra painiava buvo suprasta, kai prie susprogdinto tilto pasirodė pirmieji vokiečių rumunų kariuomenės daliniai. Iš kito upės kranto pradėjo į prie tilto susitvenkusią žmonių minią šaudyti bolševikų artilerija, visai nepaisydama, į ką ji pataiko. Šimtai sovietų kareivių buvę jų pačių artilerijos užmušti.

Kokios užsienio politikos laikysis naujoji Japonijos vyriausybė

TOKIO. E. Domei Agentūros pranešimu, informacijų žinybos skyriaus viršininkas Kišis spaudos atstovų susirinkime pareiškė, kad naujasis užsienių reikalų ministeris Japonijos sąjungininkų atstovams, — vokiečių ir italų ambasadoriams — suteikęs patikinimų, kad, neatsižvelgiant į pasikeitimus vyriausybėje, Japonijos politika Vokietijos ir Italijos atžvilgiu nė kiek nepasikeisianti. Kišis pridūrė: „Yra skirtumas tarp sąjunginių ir draugingų valstybių. Tačiau neutralumo paktas tarp Japonijos ir Sovietų Sąjungos pastarosios nepadaro mūsų sąjungininku. Sovietų vyriausybė naujajai japonų vyriausybei nesuteikė jokių patikinimų, kad jos politika Japonijos atžvilgiu nebus pakeista". Kišis dar pareiškė, kad ir Sovietų Sąjungai trečioji Konoye vyriausybė nesuteikė jokio ypatingo patikinimo.

APIE KĄ KALBĖJOSI JAPONIJOS AMBASADORIUS SU SUMNER WELLESU

VAŠINGTONAS. E. Po pusę valandos užtrukusio pasikalbėjimo su užsienių reikalų ministerio pavaduotoju Sumner Wellesu Japonijos ambasadorius admirolas Nomura, „Associated Press" žiniomis, trečiadienį spaudos atstovams pareiškė, kad buvo aptarta padėtis Tolimuosiuose Rytuose ir jis išdėstęs Japonijos nusistatymą. Be to, jis iškėlęs klausimą, kodėl japonų laivai negalėtų plaukioti Panamos kanalu. Wellesas pareiškęs, kad Panamos kanalas nenustatytam laikui dėl pataisymų uždarytas prekybos laivininkystei. Jis į tai atsakęs, kad japonų laivai negali neribotą laiką laukti tokio leidimo. Dėl to 10 japonų laivų jau yra išplaukę pietų kryptimi, kad galėtų aplink Pietų Ameriką sugrįžti į Japoniją.

VAŠINGTONAS. E. Jungtinės Amerikos Valstybės turėtų Tolimuosiuose Rytuose kylančių problemų atžvilgiu laikytis nepriklausomos politikos, — pareiškė per pasikalbėjimą su spaudos atstovais senato užsienių politikos komisijos pirmininkas, demokratų atstovas senate George. Jis pareiškė viltį, kad Jungtinės Amerikos Valstybės savo teisių nesupainios su Anglijos teisėmis ir todėl reikia manyti, kad bendra Anglijos ir Jungtinių Amerikos Valstybių veikla informacijų apie savo planus pasikeitimo atžvilgiu netrūksianti. Amerika esanti labai suinteresuota išvengti karo Ramiajame Vandenyne. Todėl jis nemano, kad Jungtinių Amerikos Valstybių vyriausybė visiškai nutrauksianti prekybą su Japonija.

Airija griežtai laikysis neutralumo politikos

DUBLINAS. E. Ketvirtadienį Airijos parlamente įvyko diskusijos, per kurias buvo pakartotinai pabrėžiama, kad Airija yra tvirtai nusistačiusi išsaugoti savo neutralumą. Diskusijos prasidėjo opozicijos atstovui Dillonui pasiūlius, kad Airija atsisakytų nuo savo neutralumo ir visomis savo jėgomis bendradarbiautų su Didžiąja Britanija ir Jungtinėmis Valstybėmis. Opozicijos vadas Cosgrave pareiškė, kad vienintelė teisinga Airijai politika yra neutralumo politika ir kad Airija kiekvienam užpuolimui pasipriešins vieningu frontu. Ministeris pirmininkas de Valera nurodė sunkią ir opią Airijos padėtį ir pareiškė, kad neutralumo politika nėra nei lengva, nei baili politika. Ji reikalauja tiek pat drąsos, kiek kiekviena kita politika". Atsakydamas į Dillono žodžius, kuriais buvo kurstoma prie karo, ministeris pirmininkas pabrėžė, kad Airija savo neutralumo politiką siekia tautinės politikos. Jo, kaip ministerio pirmininko, pareiga esanti ko geriausiai apsaugoti gyventojus nuo bet kokio užpuolimo. Airija nori gyventi ir leisti gyventi kitiems. Dėl Airijos padalinimo, pareiškė de Valera, negalima įtikinti gyventojų, kad viena partija kovoja už laisvę, o antra — už vergiją. „Aš tikiuosi, baigė ministeris pirmininkas, kad joks airis nesutiks su tokia laisve, kuri paliestų tik Airijos dalį, kol išsilaisvins visa tauta ir bus laisvai valdoma airių tautos atstovų. Tai mūsų tikslas ir kol mes jo nepasiekėme nėra tikslo kalbėti apie didžiuosius principus, už kuriuos viena pusė kovoja ir kurių kita pusė išsižada

Adolfo Hitlerio darbo parūpinimo politika

1932/33 metų žiema Vokietijai buvo labai sunki. Visą kraštą slėgė nedarbo našta. Šalia 12 mil. darbu aprūpintų darbininkų buvo net 6 mil. bedarbių. Taigi, apie 7% krašto gyventojų netik nedirbo jokio produktingo darbo, bet dar buvo reikalingi pašalpų. Jų tais metais (1932/33) buvo išmokėta arti 3 mrd. markių. O 3 mrd. markių

sudarė kuone trečdalį visų mokestinių pajamų.

Visos ankstyvesnės vyriausybės nedarbo klausimo nesugebėjo išspręsti nei vidaus priemonėmis, nei užsienio paskolomis. Bedarbių skaičius nesulaikomai, metai iš metų, augo. Menkai aprūpinta bedarbių armija nebuvo pajėgi ką nors, išskyrus maistą ir kitas pačias būtiniausias reikmenes, pirkti. Tai veikė pramonę, kuri nedirbo visai arba dirbo tiktai savo pajėgumo dalimi. Mažai dirbdama, pramonė nereikalavo nė naujų darbininkų. Tas pats vaizdas buvo prekyboje, susisiekime ir kitose ūkio šakose.

Netenka kalbėti, kad nepatenkintų ir neturinčių darbo žmonių armiją buvo stengiamasi panaudoti komunistinei propagandai. Ir jeigu jinai nepasuko komunizmo linkme, tai

čia nusvėrė vien vokiečio darbininko tėvynės meilė ir naujas judėjimas — nacionalsocializmas.

Pastarasis galūtinai atvėrė vokiečio darbininko akis, apsaugojo jį nuo pražūties ir parodė kelią į išsigelbėjimą iš visų negerovių.

Pirmasis Adolfo Hitlerio žingsnis, perėmus krašto vairą į savo rankas (1933. I. 30), buvo bedarbiu klausimo išsprendimas. Jo neišsprendus, negalima buvo tikėtis socialinės, ūkinės ir finansinės krašto sanacijos. Todėl jau 1933 metais buvo griebtasi įvairių priemonių, turinčių tikslą įtraukti kuo didžiausį bedarbių skaičių į naudingo darbo ratą.

Visų pirma, viešosios teisės įstaigoms buvo parūpinta 1 mrd. markių atlikti pirmojo reikalingumo darbams. Vien tik ši priemonė davė galimumą parūpinti nuolatinio darbo keliems šimtams tūkstančių bedarbių. Kitu įstatymu pavertus savivaldybių trumpalaikį įsiskolinimą ilgalaikiu ir prisiėmus valstybei apmokėjimo garantiją,

savivaldybės liko atpalaiduotos dar nuo 2 mrd. markių kasmetinių mokėjimų.

Ir ši suma galėjo būti panaudota tiek tiesioginiam darbo parūpinimui, tiek užsakymams pramonės, amato ir kitose įmonėse. Nauji užsakymai, savaime suprantama, turėjo patraukti ir naujų darbininkų jiems vykdyti.

Didžiulės reikšmės turėjo paskyrimas ½ mrd. markių statybos remontui. Iš šitų lėšų buvo teikiamos tokio dydžio pašalpos: gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų remontui ir užbaigimui 40 — 50%, butų sumažinimui ir pertvarkymui 60 — 70%. Kadangi šios žymios pašalpos buvo teikiamos tik tokiems remonto darbams, kurie turėjo būti vykdomi žiemos metu, — kada nedarbo klausimas tampa pats aštriausias, — tai jų reikšmė buvo keleriopa. Jau pirmąją žiemą statybos remontui buvo išleista apie 2 mrd. markių. Tai pralenkė prieškarines metines išlaidas tam pačiam tikslui 10 — 15%.

Maždaug 1 mil. bedarbių gavo per šešis žiemos mėnesius darbo.

Pašalpos bedarbiams sumažėjo 250 mil. markių. Valstybės, savivaldybių ir socialinio draudimo pajamos padidėjo 300 mil. markių.

Jau 1933 metais prasidėjo autostradų tiesimas. Sudarytas planas numatė išraižyti Vokietiją puikiais automobiliniais keliais, kurių bendras ilgis turėjo pasiekti 6.000 km. Per keleris metus buvo įvykdyta kuone pusė šito plano. Kiek tai turėjo pareikalauti darbo jėgos prie pačių kelių tiesimo ir prie atitinkamų mašinų gamybos, lengva įsivaizduoti.

Drauge su autostradų tiesimu sekė mokestinės lengvatos naujiems automobiliams įsigyti. Trumpu laiku automobilių skaičius padidėjo kelis kartus. Automobilių pramonė išėjo į vieną iš labai svarbių vietų. Darbininkų skaičius joje smarkiai pašoko.

Kitomis mokestinėmis lengvatomis buvo siekiama paskatinti pramonės įrengimų sumodernimą ir papildymą, mažų butų statybą ir kitų tikslų, galinčių paskatinti paklausą. O paklausa turėjo duoti darbo ikišioliniams bedarbiams. Turėjo pradėti rūkti užgesę fabrikų kaminai ir suktis užrūdiję mašinų ratai.

Lygiagrečiai su priemonėmis, turinčiomis įtraukti į darbą visai naujus žmones, buvo siekiama patį darbą racionaliau paskirstyti tarp mažiau ir daugiau reikalingų. Atskiru įstatymu buvo padaryta žymių mokestinių lengvatų tiems, kurie naujai samdo tarnaites. Tuo būdu nemažas moterų skaičius gavo darbo namų ūkyje ir užleido savo vietas pramonėje arba išnyko iš bedarbių sąrašų.

Taip pat jau 1933 m. buvo pradėtos teikti paskolos vedyboms.

Tokią paskolą galėjo gauti tik darbininkė, įsipareigojusi dirbti išimtinai savo namų ūkyje. Jeigu laikyti, kad paskola vedyboms per metus pasinaudojo 200.000 moterų, tai ši aplinkybė reiškė naujas vietas nemažam bedarbių skaičiui, nepanaudojant jokių specialių lėšų. Priešingai, bedarbiams mokamos pašalpos sumažėjo keliais šimtais mil. markių. Drauge su tuo smarkiai pašokėjo apyvarta statybos, baldų, namų apyvokos ir pan. pramonėje. Ir čia pasidarė reikalinga įtraukti naujų darbininkų.

Tam tikros reikšmės turėjo pradžioje

panaudotas darbo trumpinimo metodas.

Kadangi darbo kiekis lieka tas pats, tai jam atlikti, esant trumpesniam darbo laikui, reikia daugiau darbininkų. Todėl valstybė savo užsakymus kaikuriais atvejais teikė tik tiems pramonininkams, kurie įsipareigojo darbo savaitę sutrumpinti nuo 48 iki 40 val.

Prie tokios pačios reikšmės priemonių tenka priskirti ir didesnį žmonių įtraukimą į padarytą privalomą karo ir darbo tarnybą. Vien tik į darbo tarnybą įtrauktų jaunų vyrų skaičius trumpu laiku pasiekė porą šimtų tūkstančių.

Pagaliau, didžiulių darbo jėgos masių pareikalavo ginklavimosi arba kita ginklavimosi įstaigų užsakymais dirbanti pramonė.

Visos šitos Adolfo Hitlerio darbo parūpinimo politikos priemonės per keletą metų išsprendė atrodžiusią neišsprendžiamą nedarbo problemą.

Jau pirmaisiais metais bedarbių skaičius sumažėjo 2 mil., o po poros metų jis jau visai išnyko.

Taigi, visi 6 mil. bedarbių gavo darbo ir buvo grąžinti ramiam kūrybiniam gyvenimui. Dar spartesniu tempu pakilo darbininkų skaičius, nes bedarbių įtraukimas į darbą paskatino visų gėrybių paklausą nematytu mastu.

Jeigu viso to galima buvo pasiekti tokiu trumpu laiku, tai tik todėl, kad Adolfas Hitleris panaudojo visai naujas priemones nedarbo klausimui išspręsti. Iš pradžių jos buvo susilaukusios nemažos kritikos, bet vėliau ir patys kritikai pamatė, kad jos visos — kaip ir apskritai visa Adolfo Hitlerio politika — buvo teisingos. **A. T.**

VICTORIA!

Kodėl visa Europa stovi po raidės „V“ — V i c t o r i a, pergalė — ženklu? Kodėl įvairiose Naujosios Europos šalyse — Olandijoje, Belgijoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Protektorate..., — „V“ raidė spindi aukščiausiųjų pastatų viršūnėse, žėri plakatuose, transparentuose, vitrinose, kodėl ja puošiami drabužių atlapai, laikraščių skiltys?

Dėl to, kad mes esam didžiausio istorijoje žygio ir šauniausių laimėjimų liudininkai. Kada liepos 22 d. buvo prisiminta vokiečių žygio į Rytus vieno mėnesio sukaktis, pakako suminėti eilę vietovardžių, kad išryškėtų visa vokiečių pergalės — victoria — didybė: Lietuvos Brasta, Gardinas, Kaunas, Vilnius, Daugpilis, Minskas, Lvovas; didysis bolševikų armijos apsupimas ir sunaikinimas Baltstogės ir Pripetės pelkių srityje; Liepoja, Ryga, Pskovas; Stalino linijos pralaužimas Polocko, Vitebsko, Smolensko srityje... Smolenskas yra daugiau kaip 600 kilometrų nuo buvusios vokiečių — sovietų interesų sienos. Daugiau kaip 600 km per ketvertą savaičių sugadintais keliais, per didžiulius miškus ir pelkes, per upes, kurių tiltai susprogdinti, besikaunant su nepalyginti gausesniu priešu, kurio galvažudiškieji vadai yra įsakę viską paskui save naikinti. Štai kodėl šitos trumpos žygio sukakties ir šitų didžiųjų žygdarbių akivaizdoje Naujoji Europa pasipuošė „V“ — Victoria, pergalės — vokiečių armijos, o su ja ir visos Naujosios Europos pergalės ženklu. Nes tatai yra pergalė prieš bolševizmą, žydus ir plutokratus, vis tiek, kurioj šaly jie bebūtų.

DEGA 15.000 HA ŽEMĖS

VICHY. VII. 25. ELTA. Dėl nepaprastų karščių Maroke, kaip pranešama iš Casablankos, užsidegė dideli žemės plotai. Gaisrai trumpu laiku išsiplėtė 22 kilometrų plote. Iki šiol gaisras apėmė 15.000 hektarų užsodintų laukų ir dykumų tarp Souc el Arbos ir Lalla Minounos.

Žeme, — tu mūsų amžinai...

Švelnus vėjas sulinguoja aksominę išplaukusių rugių bangą. Davainių Jurkus įsmeigia dalgį ir atsirėmęs žvelgia į tirštai sumuštą pradalgę. Vieškeliu pro dulkių debesis iš vakarų slenka mašinų karavanai. Prakaituotame veide ir giliose akyse suspindi džiaugsmo ir pasitenkinimo ugnelė. Tada nušliaužia ranka per Jurkaus veidą, smakrą, ir pilnos ašarų akys įsminga į pradalgių eiles...

— Žemė, gimtoji žemė. Dabar tu mano, mano amžinai... Ir niekad, niekad su tavimi nesiskirsiu... Žeme — aš tavo sūnus...

Ir ilgai ilgai nejudėdamas žiūri į pradalgių eiles.

* * *

Kai praėjusiais metais Lietuvos keliais grozdėsi bolševikų Raudonosios armijos tankai, į Davalgonių kryžkelę susirinko miestelio žydukų ir „miesčionių“ kolonijos padaužų. Iš pradžių net ir padaužos stovėjo akis nunėrę, nežinodami, nuo ko pradėti, ir kai raudonarmiečiai iškeldavo rankas, jie žiūrėjo viens į kitą ir tylėjo. Tik žydeliams surikus „ura“, ir jie ėmė skėryčioti. Prie kryžkelės, Valionies sodyboje, po langais sviro daug puikių žiedų. Keli žydeliai greit atkreipė dėmesį. Du išsiskyrė išblėsusiom akim ir įgriuvo į trobą:

— Mes norim bijūnų, — gargaliavo, — duosim jiems — raudonarmiečiams!

Šeimininkė nesuprato.

— Ko jums? —

— Nagi apiplėšti darželį nori, — įsiterpė storu balsu Valionis. — Ne, neduosim, — tvirtai nubaigė.

— Kaip neduosit? — Mes raudonarmiečiams, — ginčijosi žydukai.

— Mes jų nelaukiam, ir nešdinkitės namo! — atsikeldamas suriko Valionis.

Ir kai žydeliai, negavę gėlių, grįžo į kryžkelę, parugėm krypavo į vieškelį žmogus. Iš lazdos ir ryšuliuko padaužos pažino.

— Žiūrėk, ir Barulis pamatė. Ateina. Ot džiaugsis senis. Brolyti, kas jam tie pusantro hektaro...

Apylinkės pažįstamas Davalgonių siuvėjas Barulis artėjo prie vieškelio.

— Tai ko jūs, vaikai, čia žiopsot, a?

— Argi nematai, tėvai, išvaduot atėjo, — sučirškė žydukas.

— O, vaikai, vaikai... Žinau aš, negerai bus, negerai... Pažįstu... guduose buvau... komisarai.., Negerai, vaikai, negerai bus...

Padaužos dar labiau nunėrė akis, o žydukai šaukė „ura“...

* * *

Dar pernai liepos mėnesį tariamosios „liaudies“ valdžios žemės ūkio pareigūnai, kiek mokėdami, melavo ir įrodinėjo, kad kolchozų, to didžiausio valstiečių baubo ir bado simbolio, nebus. Ir tuo pat metu raudonoji spauda ir radijas pranešinėjo „milžiniškus“ „broliškų respublikų“ kolchozininkų pasisekimus ir tariamas padėkos telegramas Stalinui.

Po poros dienų nesėkmingo riksmo vienas žemės ūkio komisariato direktorius buvo nušalintas. Miglas pūtė pats komisaras:

— Liaudies priešai skelbia, kad kolchozai bus. Nebus, — šaukė visa gerkle, ir tylesniu balsu pridėdavo mažą pastabėlę — „Jei patys valstiečiai nenorės“. O tuo pat metu komunistų partijos centre buvo skubiai ruošiami planai ūkiams sukolchozinti ir iš Maskvos ėjo nuolatiniai raginimai sulikviduoti visus „buožes“ — 5 — 8 hektarų ūkininkus. Kai nepakeldami mokesčių ir teroro naštos, valstiečiai poroje vietų su skaudančia širdimi pasidavė į kolchozus, tada visas propagandos aparatas griebėsi pūsti, kad „didžiausiu noru“ valstiečiai jungiasi į kolektyvinius ūkius. Partija spaudai ir radijui uždraudė vartoti žodį „kolchozas“, nes jis nepaprastai baidąs valstiečius. Atrado — lyg kažką nauja — kolektyvinį ūkį. Bet jungimasis ūkininkų į tuos „kolektyvinius ūkius“ nėjo „pagal grafiką“.

Ir pavasarį žemės ūkio komisariatui ėmė vadovauti atvykę iš Rusijos gilumos, iš Maskvos — atseit, pareigūnai „su praktika“.

Pasakoja, kad vienas komisariato pareigūnas, iššaukęs apskrities agronomą, trenkė kumščiu į stalą:

— Jei tie valstiečiai vis taip spirsis nuo kolchozų, — tai paskelbk, kad juos ir po velnių pasiųsti bus maža. Aš jiems išvysiu iš galvos tą nuosavybę...

* * *

Vieną spalio sekmadienį teko būti kaime prie Valkininkų. Apylinkės nederlingos, ūkiai daugiausia — smulkūs, o žmonės — nepaprastai geri ir nuoširdūs. Besiruošdama į bažnyčią, šeimininkė atidarinėjo lentynas ir drabužių dėžes. Beverčiant vieną, sumargavo trispalvė. Moteris skepetėles padėjo į šalį, paėmė vėliavą ir ją pabučiavo. Mačiau, kaip dvi didelės ašaros nusirito suvargusiais veidais ir susigėrė į žaliąjį vėliavos ruožą.

— Mokyklos vėliava. Kaip maža laiko ji bebuvo pas mus. Vos pusę metų. Bet mes ją mylim, labai, labai, be galo...

Ir moteris ištiesė rankose visą, gražiai saugomą tautinę vėliavą.

— Ana, pas tą kaimyną... — pradėjo, bet greit nutilo ir patylėjusi paklausė.

— O gal jūs... gal jūs iš komunistų, — bailiai kreipėsi į mane. Bet mano bendramokslis mokytojas mane atestavo.

Tesė toliau.

—Taigi, ana, pas tą kaimyną seklyčioj yra maža tokia vėliavikė. Ten susirenka kai kada visas kaimas. Va gi ir mokytojas žino.

Iš jo jau ir aš buvau šį tą girdėjęs.

— Sako prakalbas, dainuoja... Šeštadienį pati girdėjau: sakė — vistiek ateis laikas, vysim iš savo krašto komunistus...

* * *

Atsitiktinai pavyko ištrūkti iš spalių revoliucijos „šventės“ eitynių. Bėgau iš to melo, paniekos ir triukšmo tėviškėn. O kaimas nemažas, visokios politikos žmonių kitąsyk būdavo. Įkyriausias visų kaimynų buvo Kampinis. Kai tik parvažiuoji, tuoj prikimba ir neduoda nė pailsėti:

— Na, kaip ten mieste? Kas politikoj naujo?

Ir pradėdavo pats išvedinėti iš „Izvestijų“ straipsnių politiką. Mat, Kampinis „prie ruso“ buvo baigęs valsčiaus mokyklą, skaitė save „socialistu“ ir mokančiu rusų kalbą. Pirkdavo rusiškus laikraščius ir labiausiai mėgo klausyti Maskvos radiją. Gerokai prisiginčydavom anksčiau su juo. Truputį bijojau, kad jis dabar neatsikeršytų.

Namuose užsiminiau ir apie Kampinį.

— Oho, nepažintum dabar Kampinio, — aiškino brolis. — Didžiausias komunistų priešas pasidarė.

Pavakare ir Kampinis pas mus. Klausinėja, kas Kaune, Vilniuje gero.

— Čia pas mus tai baisiai ruošiasi — džiaugsmingai įsileido į pasakojimą Kampinis. — Vistiek bus vokiečiai. Ką tie ubagai apgavikai, — nualino turtingą Rusiją, dabar atėjo mus nualinti. Anksčiau, kol nemačiau, ir aš kitaip manydavau. — O, sakykit, atsišaukimų daug ten, mieste? — lėčiau paklausė.

— Yra vienas kitas, — atsargiai atsakiau.

— Pas mus tai daug yra. A kad jį kur, neatėjo į galvą, o būčiau atnešęs. Aha, palaukit...

Ir praardė švarko apačią...

— Paimkit. Čia trys, mūsų darbo; visi vienodi. Kitokių dabar neturiu. Užvakar penkis prilipdėm prie stulpų. Prie kalvės dar ir šiandien žmonės skaitė...

* * *

Prieš pat gegužės 1-ją pasirodė galutiniai ūkininkų mirties sprendimai — pyliavos, kuriuos truputį vėliau dar papildė tūkstantinių žemės mokesčių paskelbimas. Laikraščiai ir radijas kasdien pranešinėjo normas, nedrįsdami visko parašyti iš karto, o stengdamiesi viską išdėstyti papunkčiui, kad ne taip baisiai išrodytų. Taip vieną dieną praneša javų normą, kitądien — bulvių, trečią dieną — vilnų, ketvirtą — pieno, ir taip — lygiai savaitę. O po kaimus zuja išsiųsti

Paskutinės bolševikų dienos Kauno „Maiste"

„Maistas" bolševikams visą laiką nepatiko dėl to, kad jo personalas beveik visas pasiliko senas ir bolševikams nepatikimas. Pakeisti jį bolševikai labai norėjo, bet neturėjo kuo. Todėl, jei iš Šiaulių į Kauną siųstos kiaulės visą savaitę klaidžiojo Latvijoj ir dalis išdvėsė, buvo kaltas „Maistas"; jei iš Tauragės pasiųsta į Kauną mėsa keliavo 3 savaites ir atėjo apgedusi — „Maiste" sabotažas; jei vraperius vogusį žydelį „Maistas" atleido iš darbo, — kitą dieną žydų oficioze „Emes" ilgiausias straipsnis, kad „Maiste" sėdi šauliai ir fašistai. Ir taip be galo.

Paskutinėmis prieš karą dienomis tarnautojų tarpe jautėsi nervingumas — kadrų skyrius sudarinėjo atleistinųjų sąrašus. Ypatingai uoliai sąrašus pradėjo ruošti po to, kai prasidėjo išvežimai. Išvijus bolševikus, kadrų skyriuje buvo atrastas sąrašas, kurie turėjo būti atleisti. Į jį įėjo beveik visi aukščiausieji fabriko tarnautojai.

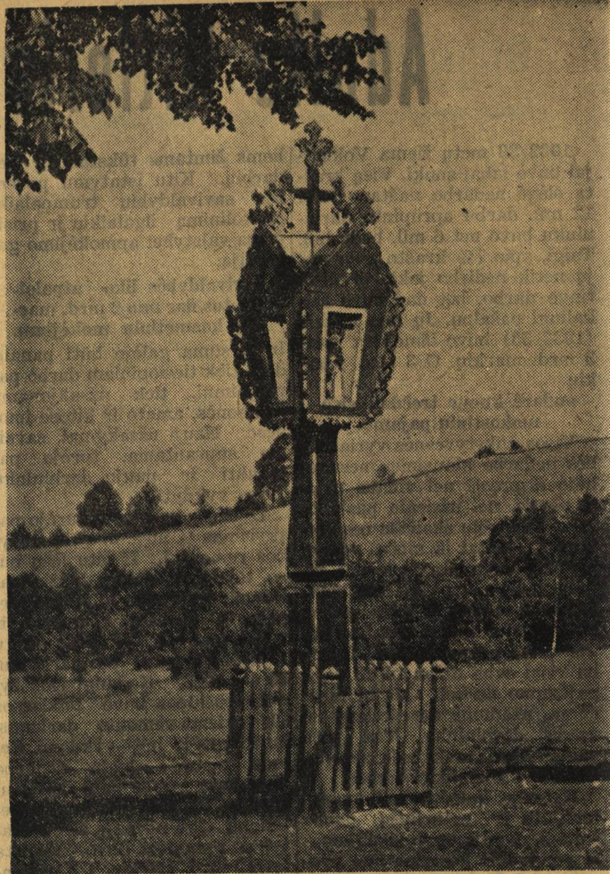
Savo planų bolševikai nespėjo įgyvendinti. VII. 22. apie 4,15 val. buvo pirmą kartą bombarduotas aerodromas. „Maisto" kontoros langai išbyrėjo. Bolševikų patikėtos sustiprintos sargybos ir budintieji gaisrininkai išlakstė. Kontoros pastate gyvenusių Katiušų tarpe kilo didžiausias riksmas ir triukšmas. Kontoros budėtojas jas suleido į sklepą. Jų „narsieji" vyrai — jau anksčiau buvo išvykę. Neužilgo atsirado du čekistų karininkai. Nežiūrint to, kad fabrike buvo direktorius ir abu jo pavaduotojai, bolševikai jais nepasitikėjo ir fabriko vadovavimą pavedė savo patikėtiniui Jakučioniui ir čekistams. Fabrike atsirado dar pora komunistų, keletas komjaunuolių ir žydelių. Lietuvių daugiau susirinko pirmadienį rytą.

Sekmadienį po pietų jau pradėjo plentu trauktis po truputį „nenugalimieji", o juo toliau, traukimasis vis intensyvėjo. Pavakare čekistai buvo iššaukti į miestą ir daugiau negrįžo.

Naktį į pirmadienį buvo baigta kasti slėptuvė nuo skeveldrų 40-čiai žmonių. Iki tol slėptuvės nebuvo, ir per bombardavimus tekdavo slėptis kur pakliūdavo.

Pirmadienį rytą aerodrome rusų jau nebuvo. Tik vaikai šriubinėjo lėktuvų laikrodžius. Jakučionio parėdymu vietiniai komunistai atėmė iš sargų ginklus ir patys apsiginklavo. Vienu momentu buvo suvarę į sklepą atsakingesnius tarnautojus, tačiau pasitarę vėliau juos paleido. Po to, pajutę pavojų, apie 10 val. šoko per tvorą ir iš fabriko paspruko.

Kz.

V. Palinausko nuotr.

Jis išbudėjo prie lietuviškojo kelio...

Čia būta daugiau negu laimės...

Batalionas karštai kaunasi ties Stalino linija. Nuolat matyti pakylant pėstininkus. Trumpai — pėstininkai eina į priekį. Priešo bunkeriai tarytum būtų nematomi.

Kiekviena tokia žemės skylė turi būti paimta iš arti. Raudonieji pasiduoda tik prieš patį paskutinįjį mirksnį. Jie nori šią liniją būtinai išlaikyti. Mat, apie Stalino liniją buvo kalbama, kad iš šios linijos niekas nepasitraukia.

Vienas vokiečių puskarininkis su savo skyriumi toli nuėjo. Tačiau matomumas menkas, ir iš lizdų sunku priešą išginti. Staiga puskarininkis apsisprendžia ir pasikelia. Jis stačias stovi javų lauke. Žiūroną laiko ties akimis. Juk reikia kas nors padaryti, kad šaudantieji apkasai būtų išmaišyti.

Puskarininkis pajunta smarkų smūgį į veidą. Jis svyruoja ir suglemžta, nebemato ir nebegirdi, kas dedasi aplinkui. Nemato net, kad kautynių draugai atitraukia atgal ir kad nešikai išneša iš kautynių lauko. Tyliai sriūva sužeistojo kraujas iš veido. Puskarininkį nuneša į tvarstomąją vietą. Čia nesuskumbama, nes priešas nežiūri Raudonojo Kryžiaus ženklo. Labai dažnai Raudonasis Kryžius yra net ypač pageidaujamas taikinys.

Gydytojas apžiūri sužeistąjį puskarininkį. Pamažu sužeistasis atgauna sąmonę. Tada jis dideliomis, plačiomis akimis žiūri į gydytoją. Jis tebegirdi savo kautynių draugų šautuvų ir kulkosvaidžių ugnį. Ir staiga pasikelia.

Sužalojimai nepavojingo pobūdžio. Tai žaizda į dešinį žandą ir į dešinę ranką. Žiūrono atskalos pataikė puskarininkiui į veidą ir į ranką.

Tik tada, kada sužeistasis sužino, kas su juo atsitiko, jis su šypsena atsistoja tarp apsupusiųjų rato. Juk iš tikro jis šiandien tarytum iš naujo pradeda gyventi. Priešo šaulys taikė šūvį tarp akių, kad pataikytų į kaktą. Tačiau kulka pataikė į žiūrono sraigę ir suskaldė stiklą.

Tai būtų buvęs mirtinas šūvis. Visa tai daugiau negu laimės būta, — pratarė vienas iš apstojusiųjų, — kuriam puskarininkis papasakojo laimės nuotykį.

Raudonasis karys gerai taikė. Nukaudamas skyriaus vadą norėjo sunaikinti ir visą skyrių. Tačiau laimė buvo vokiečių puskarininkio pusėje.

Pagaliau vakarop, sužeistojo puskarininkio skyrius, kaip ir kiti bataliono skyriai, prasiveržė pro Stalino liniją.

Iš „Feldzeitung"

Anglų spauda ragina Churchilį kiek daugiau padėti Maskvai

NES VOKIEČIAI NĖ MINUTĖS NEDUODA BOLŠEVIKAMS ATSIKVĖPTI.

STOCKHOLMAS. E. Ryšium su britų pagalbos pažadėjimu Sovietų Sąjungai, anglų laikraštis „News Chronicle" kaltina britų generalinį štabą pasyvumu. Britų piliečiui esanti gėda, rašo laikraštis, kad Didžioji Britanija yra tokia pasyvi ir tiek mažai teveikia antram frontui sudaryti. Naktiniai bombardavimai ir keli dienos metu Lamanšo kanalo perskridimai neduodą jokios pertraukos sovietams atsikvėpti. Jei Sovietų Sąjunga žūsianti anksčiau, nei Didžioji Britanija bus ką daugiau padariusi, kaip keletą bombų į Vakarų Europą numetusi, tai pasipiktinimas Anglijoje pasieksiąs kraštutinumo ir turėsiąs pasigirsti reikalavimas, kad generalinis štabas atsistatydintų. Tą proga laikraštis primena, kaip Lloyd George praėjusiojo karo metu sušaukė britų generalinį štabą, kuriam pareiškė: „Mano ponai, aš jau pakankamai girdėjau, kaip šio karo negalima laimėti. Gal ponai būsite malonūs ir man paaiškinsite, kaip jūs šiame kare įsivaizduojate pergalę?" Tas pareiškimas, kaip praneša „News Chronicle", tuomet sukėlęs didelį generalinio štabo šąmyšį ir dabar esąs mestas Churchiliui.

NEW YORKAS. E. Agentūra United Press praneša iš Londono, kad sovietai pareiškę ten savo nusivylimą nepakankama Anglijos parama. Bolševikai norį, sakoma toliau pranešime, kad būtų tiekiama karo medžiaga, kuri reikalinga ir pačiai Anglijos vyriausybei. Be to, Maskva pageidaujanti, kad anglai jai padėtų, pradėdami puolimą kontinente, net jei jis būtų susijęs su didele rizika.

STASYS SANTVARAS

Seseriai

Andai mačiau tave, kai pievoj rankiojai gėles —
Kai ant darželio vartų pasirėmus dainavai — —
Graži atrodei, kaip aušrinė rytmečio paskliautėj —
Ir brendai saulėje, kaip bręsta paupio javai . . .

Ateis ruduo, ateis ruduo, — dainavo seserys ir broliai,
Aruodai bus pilni grūdų, o sodai vyšnių, obuolių, —
Į kraičio kuparą įdėsi naują ritinį audimų —
Atjoja laimė — jos žvalgai atskrieja iš visų šalių . . .

Bet pasikorė debesys paraudusiam dangaus dugne,
Jaunikio rudenio belaukdama tu nuliūdai ir pavargai — —
Subildo žemė tolimoj rytų šalelėj —
Prie kiemo vartų žvengia jau kazokų ramdomi žirgai . . .

Už kalno tolimo pasislėpė pavargusi diena —
Iš Nemuno milžinkapių ji neprikėlė milžinų . . .
Kazoko meile niekad netikėjai tu, sesele mano,
Nėra čionai pavasario teisybės ir žiedų grynų . . .

Ir vėjai šūkavo ir daužė langines —
Prie kryžkelės pravirkusi tu suklupai — —
Oi, neraudok, — pasaulyje, kaip sniegas, visa tirpsta —
Ir nieks nežino, kam pirma bus atverti kapai . . .

Kaunas, 1940 metų ruduo.

komjaunuoliai žydai, aiškindami „begalinį tėvo ir mokytojo draugo Stalino rūpinimąsi" Lietuvos valstiečiais ir kurdami fantastiškiausias valstiečių vardu rezoliucijas, kurių ūkininkai ne tik nesiūlė, bet pirmą kart teišgirdo tik iš spaudos ar radijo.

Lietuvos ūkininkai pasijuto visiškai beteisiai vergai, iš kurių atimama viskas: ir nuo amžių krauju ir prakaitu aplaistyta žemė, ir teisė į darbą, ir paskutinė džiaugsmo kibirkštėlė. Liko tik viena vienintelė viltis: žvilgsnis į Vakarus, į Vokietiją. Visi ūkininkai, išskyrus parsidavusius komunistus, pastatytus vykdomuose komitetuose, tapo kaip broliai. Prie Vilkaviškio vienas taupus ūkininkas per visą metų eilę turėjo surinkęs apie 400 centnerių miežių. Išpylęs iki gegužės 1 savo duoklę, pasišaukė nusiminusį kaimyną ir tarė:

— Tau reikia dabar pilti. Imk, kaip savo, — kiek reikia, vežk. Pasakyk ir kitiems, kad kuriems reikia pilti, — aš mielai be jokio mokesčio galiu padėti. Jei kas kada galės — atiduos, jei ne — aš nereikalausiu.

Per kelias dienas aruodai buvo tušti, o komunistų valsčiaus komitetas pranešė į „apkomą": „Valstiečiai su didžiausiu džiaugsmu parduoda grūdus valstybei. Išpylė beveik visi, išskyrus „buožę" tokį ir tokį, kuris valdo 25 ha ir turėjo pristatyti 40 centnerių. Pristatė 26 centnerius. Padarius kratą, rasta 3 centneriai rugių. „Buožė" atiduotas prokurorui ir pasodintas kalėjiman".

Bolševikams nerūpėjo tas, kad niekas iki vasaros grūdų nelaiko ir kad šeima turi turėti duonos. Duonai neturi likti nė vieno grūdelio. Nelaikei iki vasaros grūdų arba pasilikai centnerį duonai — į Rusiją, į kalėjimą.

Taip daugelis darbščiausių ūkininkų komunistų ir žydų valdžios buvo išvežti, sušaudyti arba žiauriai kankinti bolševikinio kalėjimo pragare.

* * *

Birželio 16 diena. Po Kauną slampinėja daugybė mėlynkepurių čekistų, „narsiai" atlikusių geriausiųjų lietuvių „medžioklės" darbą. Įstaigose ir įmonėse visų veidai rimti, o žydiškų komunistų akys išblėsusios, plaukai išdrikę: jaučia, kad artėja teisingo atsiskaitymo valanda, kad jų tironija greit suduš. Į vieną Žemės Banko skyrių įslenka suvargusio veido, plačia linine prijuoste moteris.

— Gal kam nors rankšluosčių? Lininiai, gryno lino. Jau dešimt metrų šiandien pardaviau.

— Kas gero kaime, močiute? Tur būt, jau šienus piauna? — Kažkuris tarnautojas paklausė.

— Oi, Dieve, nėr ką ir kalbėt. Pilni kaimai bolševikų ir vietinių komunistų, visus žmones veža. Ir visai neturtingus. Mūsų kaime vakar išvežė šeimyną, turėjo tik šešis hektarus; išvežė su mažais vaikais, nei pasiimti nieko nedavė. Baisiai gąsdina, sako — visus išvešim — kad nenorit į kolchozus, — ir pilnomis ašarų akimis pravirko. Kažkas bandė guosti ir vartyti rankšluosčius, bet moteris jau nebesiūlė pirkinio, tik nuolat lininės skepetėlės kampu trynė pilnas ašarų akis...

* * *

Keliais ir laukais nužygiavo išvaduotojai — vokiečių kariai. Nenuostabu, kad tokiu lietuvišku nuoširdumu, su didžiausia pagarba, meile ir dėkingumu sutiko juos išvaduotosios Lietuvos kaimas. Jis nesigaili nieko, nes žiauriausioji raudonoji vergija amžiams išvyta iš mūsų krašto ir greit bus nublokšta ir nuo visų pavergtųjų tautų.

Tik barščiai ir juoda duona

Grįžęs iš Maskvos vokiečių ambasados narys pasakoja apie kelionę ir bolševikų sostinę

VIENA. E. Vokiečių ambasados Maskvoje spaudos skyriaus bendradarbis atstovybės patarėjas Starkė, atvykęs su Vokietijos piliečių kolonija iš Maskvos į Vieną, šiaip apsako padėtį sovietų sostinėje karui prasidėjus. Apie prasidėjusio karo faktą Maskvos gyventojams tebuvo pranešta tik sekmadienio vidurdienį. Iš to kaip laikėsi gyventojai, atrodė, kad jie karo atžvilgiu yra visai abejingi.

Vokiečių ambasados nariai ir visas personalas buvo brutaliai internuoti savo butuose ir apstatyti stipria GPU sargyba.

Birželio 24 d. vakare Vokietijos piliečiai buvo pervesti į spygliuotomis vielomis aptvertą ir kulkosvaidžiais apstatytą darbininkų stovyklą Kustrove. Pagaliau po kelių dienų Vokietijos piliečiai sužinojo, kad jie bus nuvežti prie sovietų Armenijos Turkijos sienos. Tuo tarpu kai iš Vokietijos grįžtantieji į Sovietų Sąjungą sovietų piliečiai buvo vežami specialiu traukiniu, kuriame buvo visokių patogumų ir buvo vežami ir maitinami Reicho vyriausybės kaštu,

Vokietijos piliečiai iš Sovietų Sąjungos turėjo vykti primityviausiuose vagonuose.

Tik retkarčiais jie buvo iš vagonų išleidžiami. Maistą turėjo patys pirktis ir to paties retai kur gaudavo. Sanitarinės sąlygos buvo labai blogos ir kelionėje daug kas susirgo. Vokietijos piliečiai geriau pasijuto tik pasiekę Turkijos sieną. Turkijos vyriausybė ėmėsi visų žygių, kad Vokietijos piliečiams kelionę padaryti geresnę. Nuo sienos į krašto gilumą jie buvo pervežti autobusais. Pakeliui juos maloniai sveikino Turkijos gyventojai. Ankaroje nuo kolonijos atsiskyrė vokiečių ambasadorius grafas Schulenburgas, išskridęs į Berlyną lėktuvu. Apie padėtį Maskvoje Starkė pareiškė, kad sovietų darbininkai dar ir šiandien daugumoje gyvena barščiais ir juoda duona. Drabužiai ir avalynė kainojanti didelius pinigus. Viena pora pusbačių kainoja apie 300 rublių, o darbininkas į mėnesį uždirba nedaugiau šios sumos. Paskutiniu laiku Maskvos aprūpinimas maistu labai pablogėjo. Dar Suomijos ir Sovietų Sąjungos karo metu Maskvoje ir provincijos miestuose labai trūko duonos. Kaime padėtis tokia pati.

RIO DE JANEIRO. E. Brazilijos vyriausybė įsakė statyti orinę bazę Recife ir darbo pradžiai paskyrė kreditus.

Rugiapiūtė Aukštaičiuose.

Neris ties Kernave.

O. Milaševičiaus nuotr.

Iš „Glavlito" veiklos knygas naikinant

Vadinu sutrumpintai „Glavlit", kaip tasai vardas buvo Lietuvoje paplitęs. Lietuviškai ši įstaiga vadinosi „LTSR Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdyba". Ji tiesiogiai priklausė „TSRS LKT kariškų paslapčių spaudoje apsaugos įgaliotinio ir Glavlito viršininko", kurio būstinė buvo Maskvoje ir kuris iš ten vadovavo Lietuvos Glavlito veiklai. Lietuvos Glavlito viršininku buvo paskirtas iš Sov. Sąjungos atsiųstas Procenko, jo padėjėju taip pat iš Sov. Sąjungos atvykęs raudonosios armijos atsargos vyr. leitenantas Anatolius Sprindys, kilimo lietuvis. Vilniuje veikė Lietuvos Glavlito skyrius, kurio vedėju buvo Stepas Šulija. Kiti tarnautojai daugiausia buvo surinkti iš vietinių žmonių.

Platesnį veiklos apibūdinimą palikdamas kuriam nors literatūros žurnalui, čia apsiribosiu kai kuriomis pastabomis iš veiklos knygas konfiskuojant ir naikinant.

1941 m. gegužės 28 d. LKP(b) CK Biuro posėdyje buvo aptariamas Glavlito veikimas. Pažymėta, kad nepatenkinamai buvo organizuotas darbas išimant iš apyvartos politiškai kenksmingą literatūrą. Iš esamų Lietuvoje 237 bibliotekų patikrinta tik 70, kai kuriose apskrityse (Rokiškio, Švenčionėlių, Šakių, Biržų, Kretingos) bibliotekos visai nebuvo tikrintos. O kas, anot CK, svarbiausia tai, kad atrinkta literatūra nebuvo išvežama sunaikinti, o paliekama vietoje. Daug kur krautuvėse buvo pardavinėjama prieštarybinė literatūra.

Todėl CK Biuras nutarė pasiūlyti šį darbą pagreitinti ir ne vėliau birželio 10 d. baigti pagal turimus sąrašus. Taip pat nedelsiant sudaryti papildomus sąrašus, nurodant išimtinų iš apyvartos ir sudegintinų knygų pavadinimus. Dar pasiūlyta organizuoti specialų punktą iš apyvartos išimtai literatūrai priimti ir perdirbti. Darbui pagreitinti, CK propagandos ir agitacijos skyriui pavesta Glavlito aparatą sustiprinti politiškai patikrintais cenzoriais iš lietuvių komunistų.

1941 m. birželio 21 d. Glavlitas pranešė CK agitacijos ir propagandos skyriui, kad iki šio laiko atlikti šie darbai: 1. Patikrintos visos apskričių ir miestų bibliotekos ir knygynai. 2. Iš viso peržiūrėti 27 knygų fondai su bendru 245.064 knygų skaičiumi. Išimtos 18.542 knygos. Sunaikinta 45.515 kilogramai spaudinių. Kita dalis literatūros sukrauta tam tikroje patalpoje, į kurią niekas neleidžiamas. 3. Išspausdintas įsakymas Nr. 4 ir sudarytas sąrašas knygų įsakymui Nr. 5. 4. Visi įsakymai pasiųsti apskričių komitetams, kad išimtų knygas iš valsčių bibliotekų. 5. Sudarytos trys brigados Kauno universiteto bibliotekai tikrinti.

Apie Vilniaus skyriaus veikimą pranešta 1941 m. balandžio 18 d. Daugiausia dėmesio taip pat buvo kreipiama į bibliotekas ir knygynus. Lapkritį peržiūrėti 25 Vilniaus knygynai ir atrinkta apie 8.000 knygų. Iš pagrindų peržiūrėti buv. šv. Vaitiekaus knygynai, valstybinės knygų leidyklos knygynai, Vakerio knygynas ir kiti. Pasiūlyta išimti iš apyvartos daugiau negu 800 knygų pavadinimų 76 autorių.

Sprendžiant iš likusio susirašinėjimo matyti, kad buvo naikinami ne vien tik spaudiniai, bet ir archyvinė medžiaga. 1941 m. birželio 10 d. tiekimo, transporto ir pardavimo skyrius praneša, kad birželio 9 d. į valstybinį popieriaus fabriką pasiųsta 39.035 kg archyvinės makulatūros ir 1.280 kg spaustuvinės makulatūros. Rašte kreipiamas dėmesys, kad makulatūra (knygos) laikomos nelegalia literatūra ir ji turi būti tuojau perdirbta. Neaišku, kas yra archyvinė makulatūra.

Kad knygos buvo vežamos į popierio fabriką, matyti ir iš „Į Laisvę" paskelbto Leidyklos direktoriaus pranešimo, perspėjančio atvežtas knygas nenaikinti.

Iš jau minėtos Glavlito veikimo apyskaitos matyti, kad buvo išleisti 4 konfiskuotų knygų sąrašai. Šie sąrašai yra spausdinti, ir kadangi jie retai pasitaikys, tai čia juos bibliografiškai aprašau:

1. LTSR Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybos viršininko įsakymas Nr. 1. Tarnybos reikalams. Kaunas, 1941 m. kovo mėn. 24 d. 4 pusl. (Varpo sp.) 11×15. Išspausdinta 117 egz.

2. LTSR Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybos viršininko įsakymas Nr. 2. Tarnybos reikalams. Kaunas, 1941 m. balandžio mėn. 3 d. (Varpo sp.) 10+2 balti pusl. 11×15. Išspausdinta 173 egz.

3. LTSR Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybos viršininko įsakymas Nr. 3. Tarnybos reikalams. Kaunas, 1941 m. balandžio mėn. 4 d. Valst. „Varpo" sp. 22+2 balti pusl. 11×15. Išspausdinta 175 egz.

4. Prikaz Nr. 4. Načalnika Glavlita Litovskoi SSR. Dlia služebnago polzovanija. Kaunas, 1941 m. Kaunas, Valst. Sp. 5. 18+2 balti pusl. 11×15. Išspausdinta 125 egz.

Kiekviename įsakyme buvo įsakoma „iš LTSR knygynų ir viešųjų bibliotekų išimti visas žemiau išvardintų autorių knygas bei brošiūras" arba „... žemiau išvardintas knygas bei brošiūras".

Į pirmą sąrašą pateko visos šių lietuvių autorių knygos: Juozo Dauliaus, A. Maliausko, A. Povilaičio, A. Smetonos. Sąraše yra 47 autoriai.

Antrame sąraše yra 120 autorių. Jų tarpe lietuvių nėra.

Trečiame sąraše išvardintos 223 lietuviškos knygos. Greta detektyvinių ir nuotykių romanų sutinkamos komunistinei santvarkai negeistinos, lietuviškumo mintį keliančios, religinio turinio ir t. t. knygos. Todėl naikinamųjų knygų sąraše yra V. Čepinskio „Demokratija, bolševizmas ir fašizmas", A. Janulaičio „Lietuva ir dabartinė Rusija"; M. Krupavičiaus „Civilinės sutuoktuvės"; P. Dogelio „Mano gyvenimo prisiminimai"; F. Daugio „Žydai Lietuvos gyvenime"; J. Koptos „Trečia kuopa"; Lietuvos socialdemokratų partijos programa; P. Malakausko „Bažnytinė cenzūra ir draudžiamos knygos"; J. Montvilos „Principinės liaudininkų ideologijos idėjos", K. Paltaroko „Katalikų veikimo centras ir svarbiausi jo veiksniai Lietuvoje"; J. Petruičio „Didysis karas"; A. Šimkaus „Mūsų karinė spauda"; Aleksos J. „Lietuvių tautos likimo klausimu"; Bratanavičiaus L. „Vintas, proferansas ir bridžas"; J. Šukio „Komunistas"; Z. Toliušio „Demokratija ir jos priešai"; visi Wallace, Piliponio, Mnišek romanai ir t. t.

Ketvirtame sąraše yra 133 rusiškos knygos.

Labai būdinga „kenksmingai literatūrai iš viešo naudojimo pašalinti tvarka", todėl šias taisykles duodu ištisai:

„1. Pašalinti gali tiktai cenzūros organų darbuotojai. Išimtį leisti politinėms valdyboms: DVRA, VRLK, VKLK, SLK, ŠJKK, kurios literatūrą pašalina pačios.

2. Pašalinant literatūrą, leidžiama dirbti neetatiniams darbuotojams (iš LKP(b) apkomų ir miestkomų).

3. Šiam įsakymui ir sąrašui, o taip pat kitiems sąrašams, susijusiems su pašalinimu, vykdyti nustatyta tokia tvarka:

a) Įsakymą siųsti VRLK lauko ryšiais, slaptiems dokumentams persiųsti nustatyta tvarka;

b) Vesti griežtą ataskaitą visų įsakymo egzempliorių, kuriuos, atlikus pašalinimo darbą, būtinai reikia grąžinti Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybai;

c) Įsakymą leidžiama išduoti cenzūros darbuotojams, kuriems bus pavesta vykdyti pašalinimą, iki rajono įgaliotinio įskaitytinai;

d) Įsakymo ir sąrašų kopijavimas griežtai draudžiamas. Pašalinta literatūra turi būti sunaikinta akto surašymo ir naikinamųjų knygų aprašymo vietoje. Naikinimas atliekamas smulkiai supiaustant ir utilizuojant, jeigu tam yra galimybių, arba sudeginant. Leisti sritinėms bibliotekoms pasilikti po du egz. pašalinamų knygų ir brošiūrų, saugojant jas tų bibliotekų specialiose saugyklose.

4. Pranešimus apie literatūros pašalinimą pateikti Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybai kiekvieną mėnesį.

5. Literatūros pašalinimo darbas turi būti pradedamas nedelsiant, gavus eilinį įsakymą. Rajonų ir apskričių įgaliotiniai grąžina įsakymus LTSR Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybai tuojau pabaigę įsakyme nurodytąjį darbą.

6. Pašalinant kenksmingą literatūrą, rajonų ir apskričių įgaliotiniai surašo aktą 2-se egzemplioriuose. Vienas pašalintosios literatūros akto egzempliorius atiduodamas knygyno ar bibliotekos direktoriui, ir įgaliotinis perspėja, kad literatūros pašalinimo aktas negali būti pateikiamas, kaip piniginis dokumentas, bet atsiskaitant siunčiamas į rajonų ir apskričių liaudies švietimo skyrius. Buhalteriniai įrašai, piniginių sumų nurašymai pagal aktus atliekami tiktai šių aukštesniųjų organų nurodymais. Antrąjį akto egzempliorių įgaliotinis siunčia Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybos viršininkui patvirtinti ir gauti jo sutikimą atlikti literatūros sunaikinimą. Prie sunaikinimo turi dalyvauti vietos utilinės žaliavos kontrolės atstovas, po ko aktą ir pakvitavimą apie literatūros, patvirtintos pagal aktą, sunaikinimą siunčia į Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybą. Dokumento atžymėjimas, pagal kurį iš bibliotekų pašalinama knyga, padaromas inventoriaus knygos dešinėje pusėje, o įsakymo parėdymo arba telegramos numerių galima ir neminėti, pasitenkinant akto numerio datos atžymėjimu.

Lietuvos TSR Vyr. Literatūros ir Leidyklų Valdybos Viršininkas V. Procenko".

Jau pradžioje minėjau, kad išsamesnį „Glavlito" veikimo aptarimą palieku kuriam nors specialiam žurnalui, kur bus galima pateiktą medžiagą praplėsti, paminėti dėl kurių sumetimų kai kurios knygos buvo konfiskuotos (kiek tam nušviesti yra likę duomenų), o taip pat paliesti ir kitas „Glavlito" veikimo sritis, pavyzdžiui, periodinės spaudos, Valstybinės Leidyklos ir kitų komisariatų ar įstaigų leidinių tikrinimą ir t. t.

KNYGOS MĖGĖJAS

A. MIŠKINIS

* * *

Dar ašaros byra :: byra:
dar žodį sunku įspraust...
Skambėk sužalota lyra,
Skambėk gražiau ir tikriau.

Išniekinti kryžiai atkerę...
Rūpintojėliai rankas
nuleidę ašaras beria
į kalnus ir lankas.

Melas, vergai ir menkysta
kalėjimas laukia klaikus.
Dar siaučia akyse čekistai —
Veda moteris ir vaikus.

Dar alpsta ištroškę vaikeliai,
Miršta tvankiuos traukiniuos.
O Tėvas, išbėgęs ant kelio,
Rauda vienuos marškiniuos...

Bet jau džiaugsmas užlieja širdį
Pro kalėjimus, pro vargus.
Griaunantys smūgiai girdis
Pasauliui melo ir vergų

Plieniniai Europos dūžiai
Žmonijos gėdą nuplaus —
Trankosi, pleška ir ūžia
Kasdien, kas kart atkakliau.

Bėga pakrikę gaujos —
Nebeišlaiko galva...
Ir mūs partizanai kaujas
Kylam ir mes, Lietuva!

Anglijos laukia sunki žiema

STOCKHOLMAS. E. Reuterio žiniomis, britų saugumo ministeris Herbertas Morrisonas viename darbo partijos susirinkime pasakė: „Mūsų laukia blogiausia žiema, kupina vargo ir kovos. Anglai turi būti pasiruošę kiekvienam pavojui ir neturi leisti, kad juos užliūliuotų optimistų sirenų dainos. Mes kovojame su galingu priešu, kuris praėjusiame kare ketverius metus vedė baisią kovą ir kuris šiandien tikrai yra nemažiau stiprus, kaip tada".

GREITOJO TRAUKINIO KATASTROFA ISPANIJOJ

MADRIDAS. E. Dėl geležinkelio nelaimės Oviedo — Madrido ruože, apie kurią jau buvo pranešta, gauta papildomų žinių. Naktį į penktadienį iš La Polos stoties išvyko vienas garvežys, bet turėjo pakeliui sustoti, kadangi stipri audra buvo užvertusi ant bėgių medį. Dar nesuskubus medžio nuo bėgių pašalinti, atlėkė iš Gijone į La Polą einąs greitasis traukinys. Įvyko smarkus susidūrimas, per kurį abu garvežiai buvo visiškai sutriuškinti. Taip pat sunaikinti greitojo traukinio vagonas restoranas, miegamasis vagonas, I-sios klasės vagonas ir pašto vagonas. 25 žmonės buvo sunkiai sužeisti ir 11 žuvo. Iš sužeistųjų mirė dar trys nuvežti į Madrido ligoninę.

PARYŽIAUS TEATRAI VEIKIA NORMALIAI

RIO DE JANEIRO. E. Gastrolių Rio de Janeiro teatre proga žinomas prancūzų režisierius ir aktorius Louis Jouvet Brazilijos literatūros laikraščiui „Dom Casmurro" davė įdomų pasikalbėjimą, kuriame atvaizdavo prancūzų teatrų padėtį okupuotajame Paryžiuje. Jis pažymėjo, kad prancūzų teatrų padėtis Paryžiuje yra visiškai normali. Visi teatrai jau yra užimti ir vykdomas normalus vaidinimų planas. Taip pat statomi naujieji Bourdet, Cocteau ir kitų autorių veikalai. Vokiečių valdžios organai, netrukus po Paryžiaus okupavimo, visiems prancūzų režisieriams pareiškė, kad jie laiko labai svarbiu dalyku tolesnį normalų teatrų gyvenimą.

Kaip vokiečių kariai kovoja Rytų fronte

Tą savotišką kovų charakterį paaiškina savo pranešime žinomasis vokiečių karinis žinovas pulk. leit. Soldanas

BERLYNAS. VII-25. ELTA. Savotišką kovų charakterį rytų fronte aiškina žinomasis vokiečių karinis žinovas pulkininkas leitenantas Soldanas įdomiame „Voelkischen Beobachter" paskelbtame pranešime iš kovų tarp Dniepro ir Smolensko. Pradžioje Soldanas sako, kad šioje srityje, kuri yra nepaprasto platumo, pasikartoja tas pats savotiškas vaizdas, kuris mažesniame maste yra buvęs Lenkijoje ir didesniame — Prancūzijoje. Padėties savotiškumas, kaip pabrėžia šis žinovas, yra tas, kad milžiniškas mūšis čia vyksta suskaidytas į paskiras kautynes. Vokiečių ir sovietų kariuomenių daliniai čia kaunasi giliose ir viena nuo kitos toli esančiose erdvėse. Priešas ir draugas, slinkdami įvairiomis kryptimis, čia išsiskirdami, ten sueidami, sudaro suveltos painiavos vaizdą. Bet taip gali atrodyti tik paprastam žmogui, kuris, pažiūrėjęs į kovos žemėlapį, pamatys čia mėlynomis ir raudonomis spalvomis nužymėtas viena pro kitą prasismelkusias priešų pozicijas. Jam norėtųsi matyti šias pozicijas taip, kaip jis mato šachmatų lentoje lošimo pradžioje. O dabartinė, padėtis fronte yra panaši į tą, kuri susidaro šio lošimo įkarštyje. Ir šachmatų, ir kovos lauke vadovybės meno uždavinys yra atskiras figūras (kare atskiri kariuomenės daliniai) žingsnis po žingsnio taip jas vesti, kad priešo daliniai vienas po kito būtų sumušti, arba pirmiau judėjimo laisvė būtų suvaržyta ir pagaliau jos būtų apsuptos, visuomet turint galvoje tikslą priešą sunaikinti visumoje. Šių dviejų lošimų skirtumas yra tas, kad šachmatų lošimo figūros teturi apribotą taisyklėmis nustatytą veikimą, tuo tarpu kariuomenių daliniai kovos lauke bendros vadovybės nurodymų ribose turi savistoviai savo iniciatyva išplėsti kovos veiksmus. Aš esu pirmose linijose, rašo pulkininkas Soldanas, tačiau neturiu vaizdo, kuris dabar yra fronte. Aš žinau, kad už daugelio kilometrų nuo miestelio, kurį aš matau, vienas vokiečių kariuomenės dalinys jau įsibrovė į Smolenską, bet čia, tas dar nepastebima, nes mus skiria 150 kilometrų, kurių erdvėje vyksta kovos su apsuptu priešu. Ir apsuptas priešas dar nevisur žino, kad pro jį į jo šalies gilumą jau prasiskverbė vokiečių kariuomenės daliniai. Taigi

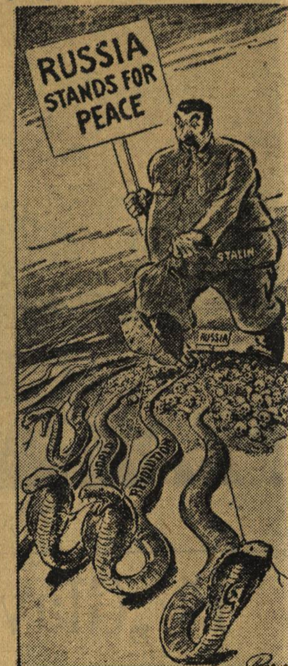
vokiečių kariuomenė kovoja ne už linijas ir frontus, bet siekia sunaikinti priešą. Drąsiais puolimais vis giliau ir plačiau varomi kyliai į priešą, ir jis naikinamas.

IR MAŽAMEČIAI VAROMI Į FRONTĄ

BERLYNAS. E. Liepos 21 d. kovose prie Sallos į vokiečių rankas pateko daug mažamečių bolševikų kareivių, kurie priklausė vadinamai „Raudonosios vėliavos ordino" atrankos daliai. Jie visi buvo atrinkti iš komjaunuolių organizacijos, atvežti į pulką ir čia aprengti kareivių drabužiais. Šiuos beveik dar vaikų amžiaus kareivius į kovą varė iškeltais revolveriais politiniai komisarai. Politiniai komisarai įtikinėjo kareivius, kad bolševikų pozicijos prie Sallos turi būti visomis priemonėmis ginamos iki paskutinio kareivio. Po to, kai politiniai komisarai šių jaunuolių buvo nušauti, visas jų dalinys pasidavė į nelaisvę.

PARYŽIUS. E. Paryžiuje susirinko okupuotos srities prancūzų kardinolai ir arkivyskupai, dalyvaujant kardinolui Gerlierui iš Lyono. Pranešimo apie aptartus klausimus nelaukiama. „Petit Parisien" mano, kad tai buvo periodinė vyskupų konferencija ir kad bus pasiųstas kreipimasis į Popiežių.

Į „geresnį gyvenimą"...

Š. m. liepos 9 d. Litvinovas-Finkelšteinas per radiją pasakė kalbą Didžiajai Britanijai, kurioje pareiškė:

„Dabar Sovietų Sąjunga ir Didžioji Britanija kartu su savo dominijomis, aktyviai remiamos Jungtinių Valstybių, atlaiko milžinišką Vokietijos karo mašiną. Mes šią kovą vedame *bendrai* už pavergtų tautų *išlaisvinimą*, siekdami sukurti *geresnį* gyvenimą".

Prieš metus anglai šitaip vaizdavosi bolševikinį „išlaisvinimą" ir „geresnį gyvenimą", dėl kurio jie dabar, anot Finkelšteino, „veda bendrą kovą" išvien su mums pernelyg gerai pažįstamais kominterno kraugeriais. Šią karikatūrą pernai buvo įsidėję anglų ir amerikiečių laikraščiai. Stalino nešamame plakate įrašytas sovietų taikos šūkis, o gyvatės, bešliaužiančios per Maskvos tironų nužudytų žmonių kaukoles, nešioja „pasaulinės revoliucijos" vardą.

Iš visos Lietuvos

IŠ TELŠIŲ APSKRITIES GYVENIMO

Telšiškiai žemaičiai, išsivadavę iš bolševikų priespaudos, jaučiasi labai gerai. Visur reiškiasi džiaugsmas ir kūrybinis darbas, kurio čia uoliai imtasi.

Karas pačius Telšius mažai palietė — išbėgdami bolševikai spėjo padegti tik kelis namus. Gaisrą pavyko greitai likviduoti.

Plungės miestas taip pat liko po karo beveik nenukentėjęs. Nesenai Plungės miestą net keliose vietose buvo padegę žydai, tačiau ir šį gaisrą pavyko tuoj likviduoti.

Nukentėjusiais nuo karo rūpinasi sudarytas tam reikalui apskrities komitetas, kurį visuomenė uoliai remia.

Išvežtųjų į SSSR telšiškių daugiausia yra ūkininkų ir pradžios mokyklų mokytojų. Iš apskrities išvežta mokytojų apie 50%. Išvežtųjų likimu telšiškiai labai rūpinasi, laukia žinių, bet tuo tarpu nieko tikro sužinoti nepavyko.

Išbėgdami bolševikai spėjo pačiu žiauriausiu būdu nukankinti Telšių kalėjime buvusius 76 politinius kalinius. Nukankintųjų lavonus pavyko rasti užkastus netoli Telšių Rainių miške. Dėl labai baisaus kankinimo nukankintųjų lavonų daugumo visai nebuvo galima atpažinti, tačiau jų sąrašą kalėjime pavyko rasti. Tai daugiausia Telšių ir Kretingos apskrities ūkininkai, darbininkai, tarnautojai, mokytojai. Visų nukankintųjų lavonai visuomenės rūpesčiu buvo atkasti, sudėti į karstus ir liepos 3 d. iškilmingai palaidoti bendrame kape Telšių katalikų kapuose. Šis kapas nuoširdžiųjų žemaičių dabar puošiamas ir nuolat lankomas.

Nuolatinio susisiekimo su centru telšiškiai lig šiol neturi ir pageidauja, kad ko greičiausiai būtų sudarytas.

Visos valdžios įstaigos vietos veikliųjų lietuvių pastangomis veikia nuo pirmųjų išsilaisvinimo dienų. Visas gyvenimas atrodo visai normaliai. Pašto susisiekimas apskrityje ir su gretimomis apskritimis taip pat veikia, palaikomas daugiausia arkliais ir auto priemonėmis.

Telšių apskrity plačiai veikia tautinio darbo apsaugos būriai. Pačiuose Telšiuose jau sudaryta iš atsargos karių tautinio darbo apsaugai pastovi kuopa. Telšiškiai dirba ir kviečia visus brolius lietuvius imtis visur vietose kuo greičiausiai atstatyti ramų, kūrybinį krašto gyvenimą.

GELGAUDIŠKIS

Gyventojai grįžta prie darbo, prie tvarkos. Visų akys šviesesnės ir veiduose spindi džiaugsmo šypsenos. Apylinkės ūkininkai miestelin pristato pieno, kiaušinių ir kitų maisto produktų. Ūkininkai ypatingai džiaugiasi, nes dabar jų niekas nebevarinėja pastočių, o gali ramiai sau dirbti ūkio darbus. Gelgaudiškiečiai susirūpinę savo apylinkės išvežtųjų likimu ir laukia jų sugrįžtant. Iš Gelgaudiškio yra išvežti: Vyt. Jurkšas, A. Strazdas ir mok. Abramavičius su šeimomis, A. Povilaičio šeima ir mok. A. Kucinas.

ŠĖTA

Vietoje susiorganizavo Raudonojo Kryžiaus skyriaus komitetas. Daug nuoširdumo ir užuojautos čia parodo apylinkės ūkininkai. Jie su tikrai krikščioniška meile priima pas save nuo karo nukentėjusias šeimas ir maitina jas. Jau surinkta daug aukų pinigais ir daiktais. Visi valsčiaus gyventojai nuostabiai gausiai aukoja. Be to, dar daug pašalpos daiktais ir pinigais duoda Kėdainių Raudonasis Kryžius. Pašalpas nukentėjusieji jau gauna.

Dabar beveik normaliai veikia valsčiaus savivaldybė ir policija. Šiaip lietuvių nuotaika gera, ir jie yra kupini pasiryžimo netrukdami atstatyti normalų gyvenimą.

— VII. 22 Šėtoje iškilmingai paminėta mėnesinė išlaisvinimo iš bolševikų priespaudos sukaktis. Iš ryto bažnyčioje buvo padėkos ir gedulingos pamaldos. Paskui 2.000 minia pasipylė eisenoje į kapines kare žuvusių pagerbti. Čia buvo atgiedotos maldos už mirusius, pasakytas atitinkamas pamokslas. Tautiečių kančios ir karžygių mirtis sukaupė visus vieningai ir karštai maldai. Kapinių tyloj tarp palinkusių kryžių ir lietuviškų smūtkelių nuostabiai skambėjo Tautos Himnas. Paskui visi dalyviai nuėjo prie žuvusių vokiečių karių kapų ir ten padėjo puošnius, tautiškais kaspinais papuoštus vainikus. Iškilmės buvo baigtos tyliu susikaupimu prie dėl mūsų laisvės žuvusiųjų vokiečių karių kapų ir giesme Marija, Marija.

Kiekvieną dieną ant vokiečių karžygių antkapių yra atnešama vis naujų ir naujų gėlių puokščių, kurias gražiai sutvarko tautiškais drabužiais pasipuošusios lietuvaitės moksleivės..

ŠEŠUOLIAI

Birželio 22 d. Šešuolių komjaunimas buvo surengęs miestelio aikštėje gegužinę, bet vakarop gegužinė iširo, nes jau skraidė vokiečių lėktuvai.

Pirmadienį, išsiveržę iš Ukmergės kalėjimo, bėgte atbėgo net 15 km politiniai kaliniai: Ant. Andrikonis, Ignas Zitikas ir Kanapeckas, kurių uždavinys buvo — suimti valsčiaus „veikėjus". Deja, jie jau buvo spėję pasprukti, nors ne visi. Tik slaptuosius „juoduosius" sąrašus paliko visus.

Veikė nemaža partizanų, žuvo du: Meškelė — iš Mišniūnų km. ir Baranauskas — iš Bokšto vkm. Laidojant part. Meškelę, nuo Širvintų atvažiavo 16 sunkv. ginkluotų raudonarmiečių. Bažnyčioje kilo panika. Raudonarmiečiai tuojau apsupo miestelį ir sukapoję vėliavos stiebą, pradėjo šaudyti į valsčiaus valdybą, ūk. Kunigėlio namą ir bažnyčią. Žuvo Baranauskas, kuris bėgo per daržus.

Vokiečių lėktuvai raudonarmiečius netrukus išsklaidė. Jie galvotrūkčiais spruko Želvos link, bet pakeliui visi buvo sudoroti.

Dabar Šešuoliai vėl gyvena normalų gyvenimą.

V. EIDUKAITIS

Tau, graži tėvyne...

Šiandien aš paspausiu šimtabalsę lyrą,
Uždainuosiu žodžiais iš pačios širdies.
Jau prasmego vargas, retežiai suiro,
Liko vien tik džiaugtis tau, mano šalie!...

Liko tau dainuoti, laisvės varpui gaudžiant.
Vėl gyvybės pulsą širdyje pajust.
Nevaitos čia dienos rūškanotos, graudžios.
Kursi šviesią laimę tu naujoms kartoms.

Per laukus tėvynės skrieja laisvės džiaugsmas.
Aidi linksmas juokas vasaros žalios.
Aš, paėmęs lyrą, nepaliausiu šaukęs:
— Tau, graži Tėvyne, per amžius žaliuot!

Kaip viršum Lamanšo buvo numušti moderniausi 9 amerikiečių bombonešiai

BERLYNAS. E. Per vakardienos smarkias oro kovas viršum Kanalo, kur vokiečių Messerschmitto naikintuvai numušė 27 britų lėktuvus, o zenitinės artilerijos baterijos — 5 britų lėktuvus, viena vokiečių naikintuvų eskadrilė suėjo į labai smarkias kautynes su devyniais keturių motorų britų lėktuvais. Dėl šių kautynių DNB praneša: sunkieji britų bombonešiai, keliems Spitfire tipo lėktuvams saugojant, mėgino įskristi į šiaurės Prancūzijos pajūrio sritį. Tuo pačiu momentu, kai britų lėktuvai rikiavosi plačiu keliu puolamajam skridimui, staiga iš didelio aukščio puolė vokiečių Messerschmitto tipo lėktuvai. Jie nusileido visai netoli anglų lėktuvų ir ėmė į juos be atvangos šaudyti. Trys britų bombonešiai netrukus pakrypo į vieną šoną. Jie neteko pusiausvyros ir, kelis kartus apsivertę ore, degdami nukrito į paplūdymį. Tuo tarpu, kai keturi vokiečių naikintuvai atmušė anglų lėktuvų puolimus, kiti vokiečių lėktuvai nusileido žemiau pakrikusių anglų lėktuvų ir puolė juos iš apačios. Jų šūviais anglų bombonešiai buvo smarkiai sužaloti ir du iš jų ėmė leistis vis žemiau ir žemiau. Kitam keturių motorų anglų lėktuvui buvo sužalotas motoras. Po kelių sekundžių visi trys anglų lėktuvai nukrito. Šitų lėktuvų numušimas, kaip matyti, sujaudino likusių britų lėktuvų įgulas. Jie ėmė sukti ratu ir kilti į viršų. Tačiau naikintuvai juos aplenkė. Vokiečių naikintuvai puolė tris likusius anglų bombonešius. Po kurio laiko, pataikius į juos sviediniams, ir jų pasipriešinimas buvo palaužtas. Tuo būdu Messerschmitto naikintuvai per trumpą laiką sunaikino visus devynis moderniuosius britų lėktuvus.

STOCKHOLMAS. E. Specialiu Reuterio pranešimu, Londone oficialiai paskelbta, kad Viduržemio jūroje nuskendo vieną laivų vilkstinę lydėjęs britų laivas naikintuvas „Fearless".

MIUNCHENAS. E. Didžiosios vokiečių 1941 metų meno parodos atidarymo išvakarėse vokiečių spaudos viršininkas Dr. Dietrichas Miunchene priėmė vokiečių ir užsienių spaudos atstovus, kurie šiam žymiam vokiečių meno gyvenimo įvykiui suvažiavo į Miuncheną.

BRATISLAVA. E. Šios dienos spaudos konferencijoje vidaus reikalų ministeris Machas pareiškė, kad žydų klausimo išsprendimas Slovakijoje atitinka šalies interesus. Kova su boleševizmu ir žydišku kapitalizmu bus vedama iki galutinio laimėjimo.

„Tarybinės" pabiros

LENINS MAIŠĄ NEŠĖ

Lenins maišą nešė,
Stalinas atrišo —
Visoj Lietuvėlėj
Daug driskių priviso.

Jau prakiuro kelnės,
Ir nuiro lopai.
Staline „tėveli",
Kodėl neužlopai?

Sunku akmenėliui
Ant kelio gulėti,
Dar sunkiau prispaudė
Lietuvos pilietį.

Sode obelėlė
Aukšta ir šakota...
Verkia tėviškėlė
Priešų nuniokota...

Bet ateis adyna —
Jau prikalta plieno:
Nepaliks tėvynėj
Žydbernio nė vieno.

Su Paleckiu arsim,
Gedvilu akėsim,
O su Pozdniakovu
Vagas varinėsim.

Šioji daina buvo dainuojama Vabalninko apylinkėje. Sukurta tik atėjus bolševikams. Žmonės, atvykstą iš provincijos, tokių kaimo žmonių sukurtų dainų ir kitokios tautosakos atveža apstokai. Bet iš kai kurių apylinkių dar nieko negauta. Redakcija jų laukia kiek galima daugiau. Atskiros „tarybinės" tautosakos leidinys jau ruošiamas spaudai.

ŽEMĖS ŪKIO KLESTĖJIMO ŽENKLAS

Atvažiavę į Alytų, sovietų kolchozininkai sako mūsų žmonėms:

— Mes pervažiavom visą Lietuvą, ir visur baisiai liūdnas vaizdas: žemės ūkis pas jus skandalingai atsilikęs.

— Iš ko sprendžiate, kaimynai? — klausia lietuviai.

— Nagi, jūs visai nevartojate mineralinių trąšų.

— ? !

— Patys matėm: iki šiol nesutikome nė vieno žmogaus, kurs nešiotų iš zuparinių maišų siūtus drabužius. Tuo tarpu pas mus visi kolchozininkai tokius nešioja...

STALINO IR JO PAVEIKSLO LIKIMAS

Kartą Stalinas prieina prie savo paveikslo, kabančio Kremliaus sienose, ir klausia:

— Koks tavęs, paveikslėli, ir manęs laukia likimas?

— Kai mane nukabins, — atsako paveikslas, — tada tave pakabins...

Siaulių Raudonojo Kryžiaus kelionė į Rygą ir Škirotovą

Antradienį, birželio 24 d., kai didelė Lietuvos dalis jau buvo išvaduota iš okupantų jungo, Šiauliuose čekistai, vietos šnipelių padedami, dar visą naktį rinko iš apylinkės žmones ir vežė į kalėjimą. Trečiadienį, birželio 25 d., nuo 4 val. pradėjo visus politinius kalinius vežti sunkvežimiais į stotį į paruoštus ir kalinių laukiančius vagonus. 7 val. darbas buvo baigtas. Iš viso išvežta politinių kalinių apie 120 žmonių, kurių tarpe yra gydytojų, buvęs burmistras, daug studentų, mokytojų, karininkų ir ūkininkų. 8 val. 30 min. traukinys drauge su visais komunistais, vietos žydeliais ir milicija išvažiavo Joniškio link.

Susirūpinus išvežtųjų likimu ir vietos Raudonajam Kryžiui mielai pritarus, buvo suorganizuota ta kryptimi kelionė. Išvykom iš Šiaulių liepos mėn. 21 d. rytą. Joniškio stoty patikrinome žinias, gautas iš Šiaulių geležinkelininkų ir leidomės tolyn.

Jelgava. Žinios beveik tos pačios. Čia buvo vagonai atidaryti ir kaliniams duota vandens gerti. Iš Jelgavos leidomės Rygos link. Antroj Rygos stoty radome tą patį budėtoją, kuris kaip tik birželio mėn. 27 d. budėjo, t. y. tą dieną iš ryto pravežė ir mūsų sekamus politinius kalinius. Stoty, kaip budėtojas nupasakojo, norėta jų atsikratyti. Vienas čekistas rūpinosi nugabenti juos į Rygos centrinį kalėjimą, bet gavo neigiamą atsakymą, ir ešalonas nuvažiavo tolyn. Čia smulkiai ištyrus, buvo nustatyta, kad jų nesušaudė, neišpiovė ir nepaleido, o išvežė ar Škirotovo ar Valkos link. Aplankėme Rygos centrinį kalėjimą, ir čia radome 19 lietuvių, kareivių ir šiaip suimtų žmonių. Kiekvieną iš jų kuo nors apdovanojome, paėmėme jų sąrašus ir pažadėjome pasirūpinti, kad būtų paleisti.

Kitą rytą dūmėm Škirotovo ir kitų stočių link. Čia sekimo sąlygos darosi labai neaiškios. Pačioje stotyje gauti duomenys jau neatitinka anksčiau gautųjų.

Tik buvo aišku, kad ir čia niekas negirdėjo ir nematė didesnio skaičiaus išžudytų žmonių. Ir taip geležinkelių stotyse tikslesnių žinių nebuvo galima gauti. Vėliau teko sužinoti, kad į Maskvą paskutinis ešalonas ėjo tik birželio mėn. 26 d., o mūsų minimi politiniai kaliniai tik birželio 27 d. buvo atvežti į Rygą. Ta kryptimi jų toli jau negalėjo nuvežti. O į Leningradą mūsų minimieji politiniai kaliniai taip pat negalėjo patekti. Bet tai nėra patikrintas faktas.

Šį Šiaulių Raud. Kryžiaus darbą toliau tęsia mok. A. Raulinaitis, gyv. Šiauliuose, Topolių g. Nr. 8).

Raudonojo Teroro Muziejui medžiagai rinkti

instrukcija Nr. 1

Raudonojo Teroro Muziejaus tikslas surinkti kiek galint daugiau įvairios medžiagos, vaizduojančios raudonojo teroro žiaurumus Lietuvoje. Tokios medžiagos visoje Lietuvoje yra labai daug. Juk nėra Lietuvoje nei miesto, nei miestelio, nei kaimo, nei, pagaliau vienkiemio, kuris šiokiu ar tokiu būdu nebūtų paliestas raudonojo teroro. Tur būt, nėra nė vienos lietuviškos šeimos, kurios nariai, giminės ar bent artimieji nebūtų nukentėję nuo raudonojo teroro.

Tad Raudonojo Teroro Muziejui gali medžiagą rinkti ir turi padėti visi lietuviai, ir muziejaus vadovybė į šį didžiai svarbų bei labai skubų darbą kviečia visą lietuvių visuomenę. Muziejaus vadovybei iš visuomenės labai svarbu gauti apie raudonąjį terorą šių žinių:

1. Nurodyti vietas, kur buvo įvykdyti bolševikų teroro veiksmai (nužudymai, žmonių išvežimai, trobesių sudeginimai).

2. Pateikti Sov. Rusijon išvežtųjų sąrašus, nurodant vietą, iš kur buvo išvežti, kada išvežti ir į kurią stotį nuvežti.

3. Pranešti apie be žinios dingusius lietuvius bolševikų valdymo metu.

4. Kuriais būdais lietuviai buvo verčiami balsuoti į vadinamąjį Liaudies Seimą ir Aukščiausiąją TSRS Tarybą.

5. Kaip grasinimais ir kitokiomis priemonėmis lietuviai ūkininkai buvo verčiami dalyvauti raudonosiose gurguolėse ir vėliau vežti grūdus sovietų valdžiai.

6. Pranešti apie besitraukiančios sovietų kariuomenės sudegintus miestelius, kaimus ir vienkiemius.

7. Kur sovietų kariuomenės dezertyrai nužudė ar apiplėšė lietuvius, sudegino jų trobesius.

Visas šias žinias prašome siųsti šiuo adresu: **Raudonojo Teroro Muziejus,** Kaunas, Vytauto Didžiojo Muziejaus Rūmai, Duonelaičio g.

Raudonojo Teroro Muziejaus organizatorius

RADIJO PROGRAMA

SEKMADIENIS, VII. 27.

6.00: Malda, dienos mintys, laikas, žinios, sekmadienio rytmečio koncertas (pl.); 7.00: Žinios vokiečių kalba; 7.10: Rytinio koncerto tęsinys; 7.30: Kartojimas žinių, skaitytų 6 val., pranešimai, tolimesnė dienos programa; 8.00: Pranešimai ūkininkams; 8.15: Dainuoja Vokietijos darbo tarnybos kariai; 9.00: Bokštai ir žiburiai. Lietuvos miestai poezijoj ir dainose; 9.30: Bethoveno smuiko koncertas D-dur; 10.15: Pamaldos iš Arkikatedros - Bazilikos; 11.30: Mes susipažįstame (vokiečių kario susitikimas su lietuviu); 12.00: Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, žinios, tolimesnė dienos programa; 12.20: Plokštelių muzika; 12.30: Žinios vokiečių kalba; 13.00: Vidudienio koncertas. Groja Kauno Radiofono saloninis orkestras; 14.00: Žinios vokiečių kalba; 14.15: Saloninio orkestro koncerto tęsinys; 15.00: Žinios vokiečių kalba; po žinių — pertrauka iki 16 val.; 16.00: Valandėlė jaunimui „Pievose ir laukuose"; 16.30: Choro koncertas. Dirigentas Čeičys; 17.00: Žinios vokiečių kalba; 17.10: Žydija — pasaulio priešas; 17.30: Žinios, iš laikraščių, pranešimai; 17.45: Savaitėj apsidairius; 18.00: Darbymečių bare; 19.00: Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.30: Laikas, žinios, iš laikraščių, pranešimai, programa rytdienai; 21.00: Linksmavakaris; 22.00: Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, Eltos žinios; 22.30: Programos pabaiga.

PIRMADIENIS, VII. 28.

6.00: Malda, dienos mintys, laikas, žinios, rytinis koncertas (pl.); 7.00: Žinios vokiečių kalba; 7.10: Rytinio koncerto tęsinys (pl.); 7.30—8.00: Kartojimas žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 8.00—12.00 val. Pertrauka; 12.00: Varpų muzika iš Karo muziejaus, laikas, žinios, tolimesnė dienos programa; 12.20: Plokštelių muzika; 12.30: Žinios vokiečių kalba; 12.45: Informacijos; 13.00: Vidudienio koncertas; 14.00: Žinios vokiečių kalba; 14.15: Koncerto tęsinys; 15.00: Žinios vokiečių kalba. Po žinių — pertrauka iki 16.00 val.; 16.00: Garsų paradas; 17.00: Žinios vokiečių kalba; 17.10: Arijos iš operų. Dainuoja Op. sol. St. Sodeika; 17.30: Kartojimas žinių, skaitytų 12 val., iš laikraščių, pranešimai; 18.00: Pučiamųjų orkestro koncertas. Diriguoja Jonušas; 18.30: Kodėl kilo karas; 19.00: Pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios vokiečių kalba; 20.15: Vokiškai lietuviams; 20.30: Laikas, žinios, pranešimai, iš laikraščių, programa rytdienai; 21.00: Gamta muzikos ritme; 22.00: Žinios vokiečių kalba. Po žinių vokiečių kalba, Eltos žinios; 22.30: Programos pabaiga.

KRONIKA

KURSAI PR. MOKYKLOS MOKYTOJO CENZUI ĮGYTI

Rugpiūčio mėn. 1 d. Kaune, Ukmergėje, Trakuose, Šiauliuose, Panevėžy ir Marijampolėje atidaromi pradžios mokyklos mokytojo cenzui įgyti kursai. Kursai truks ligi IX. 15 d. Į kursus priimami asmenys, baigę gimnaziją ar tolygią mokyklą. Norį stoti į šiuos kursus prašymus paduoda pradžios mokyklų inspekcijai toje vietoje, kur nori kursus lankyti. Visos pradžios mokyklų inspekcijos prašomos įteiktus kursantų prašymus su dokumentais saugoti ir laikyti pas save, kol atvyks skirtieji kursų vedėjai.

Prie prašymų reikia pridėti: 1) vidur. mokyklos baigimo atestatas ar jo nuorašas, 2) trumpas gyvenimo aprašymas. Prieš priimant į kursus, bus tikrinama stojančių sveikata ir klausa.

Kursuose bus dėstoma: pedagogika, lietuvių k., skaičiavimas, tėvynės pažinimo metodika, piešimas ir jo metodika, muzika, dainavimas ir jo metodika. Kur leis sąlygos, prie kursų bus organizuojami bendrabučiai. Už mokslą kursuose mokėti nereikės. Baigusieji kursus įgis pradžios mokyklos mokytojo cenzą ir kartu bus aprūpinami tarnybomis.

PRADŽIOS MOKYKLŲ VEDĖJAMS

Vedėjai, kurie mokiniams ligi šiol dar nėra išdavę mokyklos ar jos dalies baigimo pažymėjimų, prašomi išduoti naujos formos pažymėjimus, kuriuos netrukus išleis Vlst. Leidykla. Pažymėjimų blankų bus galima gauti arba pačioje Leidykloje, arba knygynuose.

Kas iš vedėjų neturi tinkamo mokyklinio antspaudo, gali pasinaudoti savos mokyklų inspekcijos antspaudu.

Pradžios Mokslo Departamentas

BUV. KAUNO KALĖJIMO KALINIAMS

Asmenys, sėdėję Kauno sunkiųjų darbų kalėjime iki 1941 m. birželio 22 d., prašomi artimiausiu laiku atvykti į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą atsiimti likusių pinigų ir daiktų.

Tų kalinių, kurie yra išvežti į Sov. Rusiją, dingę be žinios ar repatrijavę į Vokietiją, pinigus ir daiktus gali atsiimti jų šeimos.

K. S. D. K. Viršininkas

RYTOJ POLICIJOS ORKESTRO KONCERTAS

Liepos mėn. 27 d., sekmadienį, nuo 17-tos iki 19,30 val., Kaune, Vytauto parke, policijos orkestras Kauno įgulos kariams ir visuomenei duos populiarios muzikos koncertą. Diriguoja Br. Jonušas. Įėjimas visiems laisvas.

Gyventojams!

Keturios savaitės praėjo nuo Vokiečių Kariuomenės įžygiavimo į Pabaltijį. Per tą laikotarpį gyventojai, iškabindami visuose namuose ir pastatuose vėliavas, išreiškė kartu su Vokiečių Kariuomene dvigubą džiaugsmą dėl išsilaisvinimo iš bolševikų smurto ir dėl vokiečių pasisekimų.

Nuo liepos mėn. 22 d. bendras ligšiolinis vėliavų iškabinimas baigiamas. Nuo to laiko pagal vokiečių papročius iškabinti vėliavas reikalinga tik tuose namuose, kuriems tai bus įsakmiai nurodyta Vokiečių įstaigų.

KARO VADAS

1941. VI. 24 d. už laisvę žuvo Užpalių valsč. ats. j. leit. stud. med.

KAZYS ŽEMAITIS,

g. 1917. VI. 4 d.

Nuliūdusi šeima

Sportas

SPORTININKAI DAUG KELIAUJA

Šauniems sportininkams tenka daug keliauti. Tai visiškai suprantamas dalykas, nes, pasiekę aukšto lygio, jie artimoj apylinkėj vis mažiau randa tinkamų varžovų. 334 Vokietijos futbolo ir rankinio komandos, vokiečių futbolo ir rankinio rinktinės ekipos, per vieną sezoną vien geležinkeliu pravažiuoja daugiau 500.000 kilometrų. Tai daugiau kaip dvylika kelionių aplink pasaulį, laikantis ekvatoriaus.

SPORTAS SENOJOJ KINIJOJ

Senosios, dar ir šiandien egzistuojančios kultūros kraštas Kinija yra ir seniausių sportinių tradicijų lopšys. Žinomas faktas, kad prieš tūkstančius metų Schaoh-Schi vienuolyno šventikai turėjo užsiimti fiziniu kūno lavinimu. Greitu laiku minėto vienuolyno šventikai buvo pageidaujami visame krašte, kaip nepamainomi kūno kultūros mokytojai. Ypatingą reikšmę turėjo boksas. Kiekvienas vienuolynas turėjo savo taisykles ir trenerį. Treneris ėjo atsakingas pareigas. Pradžiokai boksininkai turėjo išeiti nelengvą mokslą, kol aštrioj trenerio priežiūroj iš jų pasidarydavo tikri kumštinio sporto specialistai. Ypatingas bokso mėgėjas buvo kaizeris Tschao-Kuang-Yin, Sun dinastijos įkūrėjas. Kalbama, kad jis net parašęs bokso vadovėlį. Tačiau vadovėlis iki šių dienų neišliko.

APIE GABŲ INDUSĄ

Vienose britų dailiojo čiuožimo pirmenybėse, be kitų, dalyvavo jaunas indas Sabu. Visi jį pažino iš filmų „Dramblio varovas" ir „Būgnininkas" ir dėl to labai nustebo, pamatę šį tamsiaveidį, juodų akių ir sniego baltumo dantų jaunuolį tarp aukštų kvalifikacijų čiuožikų. Pasirodė, kad jis entuziastingas sporto mėgėjas ir kai kuriose varžybose pasiekė tikrai daug. Pagaliau Sabu išdrįso dalyvauti net britų pirmenybėse ir, reikia pripažinti, nebuvo paskutiniųjų tarpe. Ką gi, talentas lieka talentu.

„Žaibo" spaustuvė Kaune, Duonelaičio 24; tel. 26616

Nauji mokytojai naujajai Lietuvai

Nuo š. m. rugpiūčio 1 d. iki rugsėjo 15 d. Kaune, Trakuose, Panevėžyje, Šiauliuose, Marijampolėje ir Ukmergėje ruošiami kursai pradžios mokyklos mokytojo cenzui įgyti. Mokytojų trūkumas pas mus visuomet būdavo jaučiamas, ir panašūs vasaros kursai nėra naujas dalykas. Tačiau šių metų užsimojimas paspartinti mokytojų parengimą tiek savo apimtimi, tiek pobūdžiu vertas ypatingo visuomenės ir ypač abiturientų dėmesio.

Šiemet jaunimas kviečiamas į mokytojų kursus ne dėl to, kad būtų užpildyta spragelė, atsiradusi dėl neplaningo švietimo organizavimo ar mokytojo reikalų nepaisymo. Toji spraga, kurią išrėžė Tautos kūne neužmirštamomis dienomis siautėjęs azijatas, yra tokia didelė, kad šiandien galima kalbėti apie patriotinį mokslo jaunimo sąjūdį Lietuvos švietimui gelbėti. Bolševizmas, nepalyginamas griovimo ir niokojimo meisteris, įsirašęs į savo stalininį planą Lietuvių tautos sunaikinimą, to darbo ėmėsi kaip prityręs ir išmanąs tautų budelis. Ir šit, jeigu ligi išvaduojamojo Didžiosios Vokietijos žygio suspėta išvežti apie 1,5% visų lietuvių, tai pradžios mokyklų mokytojų išvežta dar negalutiniais duomenimis nemažiau 20%!

Tai rodo, kad priešas nusimanė, kur reikia smogti, norint greičiau pasiekti užsibrėžtąjį tikslą, bet tai kartu puiki atestacija mūsų mokytojui. Tam mokytojui, kuris menkai atlyginamas be savo tiesioginio darbo ilgus metus be jokių asmens priedų, dienpinigių ar pajamų už posėdžius vadovavo šaulių ir kitoms organizacijoms, platino spaudą ir švietė kaimą, kuris neišpardavinėjo savo dvasios ir į okupantų pažadus pagerinti skurdžią liaudies mokytojo būklę visuotiniame pereitų metų suvažiavime atsakė per visą Lietuvą nugriaudėjusiu uždraustuoju Tautos Himnu, kuris išauklėjo sąmoningą ir atkaklią kartą, sugebančią suprasti net į raudoną popiergalį įvyniotą, bet lietuvišką prievartaujamo mokytojo žodį ir sugebančią aukotis.

Tokį palikimą Tautai palikusių švietėjų eiles turės pakeisti jauni nepritýrę vos per pusantro mėnesio paruošti mokytojų kadrai. Todėl nenuostabu, jei tūlas lietuvis susirūpinęs klausia, ar pajėgsime bent išlaikyti savo senąjį švietimo lygį tuo metu, kai reikia sparčiai žengti į priekį ir paskatinti tautos subrendimą, kad ji suklestėtų originaliais josios egzistenciją pateisinančiais kultūros žiedais. Šį susirūpinimą lengvai išsklaidysime, jeigu tikėsime, kad visuomet tautos reikalams jautrus jaunimas supras laiko balsą ir į kursus suplauks gabiausi ir ryžtingiausi jaunuoliai. Tie jaunuoliai juk yra anų senųjų mokytojų mokiniai, turėję progos daugiau pasilavinti už savo buvusius auklėtojus (1919-20 m. teko įtraukti į darbą daugelį mokytojų nebaigusių net 4 vid. mokyklos klasių). Vieneri vad. „tarybinės" mokyklos metai tiems neklaužadoms ir nenuoramoms „devintokams" ir „dešimtokams", užkietėjusiems „liaudies priešams" išugdė nemažiau patriotinės dvasios, negu tai būtų padariusi kruopščiai tą ugdymą organizuojanti seminarija. Per pusantro kursų mėnesio teks tik apipavidalinti tą dvasią ir nusmaigstyti metodines ir pedagogines gaires, kad jauni švietėjai žinotų kelią, kuriuo eidami jie turės ne tik mokyti ir ugdyti, bet ir intensyviai m o k y t i s i r u g d y t i s.

Toks gausus naujo kraujo įliejimas į mūsų pedagogų šeimą šiuo metu turi dar ir tą pranašumą, kad atėjo metas, kada nebepakanka bendrais gražiais posakiais žadinti patriotizmą ir skatinti tėvynės meilę, bet reikia suvokti ir apibūdinti specifinį savo tautos charakterį ir josios misiją, kaip tatai padarė didiems žygiams pakilusi Vokiečių tauta ir kitos jaunos Europos tautos. Yra sukurtų ir tebekuriamų originalių šitą tautinį turinį išryškinančių veikalų, bet juos reikia skaityti ir studijuoti, o būkime atviri, tai sugeba tik jauni naujam gyvenimui pakirdę žmonės. Todėl su dar didesniu pasitikėjimu žiūrime į tuos jaunuosius ateisiančius mokytojų kadrus. Mes tikime, kad jie vertingai tęs savo pirmatakų darbą ir kartu su visu vieningu Tautos aktyvu sugebės kurti Naująją Lietuvą.

Pieno ūkio padėtis gerėja

KAUNAS. VII. 25. ELTA. Paskutiniuoju bolševikinio viešpatavimo Lietuvoje metu pieno pristatymas į pienines buvo beveik nutrūkęs. Ūkininkai tik tiek pristatydavo, kiek jiems prievarta buvo įsakyta, atliekant pyliavą „socialistinei valstybei". Atliekamas pienas ir pieno produktai buvo parduodami keleriopai aukštesnėmis kainomis vietos rinkoje. Daug sviesto iš mūsų krašto nelegaliu būdu buvo gabenama į „broliškas respublikas", kuriose „nieko netrūko", tačiau kuriose už sviesto kilogramą mokėta 40—50 rublių.

Lietuvos išsilaisvinimas iš bolševikų jungo ypač didelio džiaugsmo sukėlė ūkininkų tarpe. „Pienocentro" paragintos, pieninės pradėjo intensyviau veikti. Pieno pristatymas į pienines ir į grietinės nugriebimo punktus žymiai padidėjo.

Kelios pieninės šiek tiek nukentėjo ir dabar remontuojamos, kitose pieninėse darbas varomas pilnu tempu. Apytikriais duomenimis, surinktais veikiančiose pieninėse, šiemetinė pieninių gamyba nebus mažesnė, negu praeitais metais.

Šiokių tokių sunkumų iki šiol būta su sviesto pristatymu iš pieninių į „Pienocentro" sandėlius Kaune, Vilniuje ir Šiauliuose. Mat, anksčiau sviestas nereguliariai buvo siunčiamas į šaldytuvus, tad pieninėse didelių sviesto atsargų nesusidarydavo. Didesnėms atsargoms laikyti jos neturi ir tinkamų būstų. Prasidėjus karui, reguliarus pieno pristatymas sušlubavo. „Pienocentras" daug būtų galėjęs pieninėms padėti savomis transporto jėgomis — autosunkvežimiais, tačiau bolševikai beveik visus „Pienocentro" sunkvežimius išsigabeno. Pienines teko paraginti ir iš tolimesniųjų vietų sviestą gabenti į sandėlius savo priemonėmis. Dabar „Pienocentras", vokiečių karinės vadovybės parama, nors ir nereguliariai, į sandėlius sviestą gabena geležinkeliais ir autosunkvežimiais. Į kai kuriuos ruožus jau paduodami ir vagonai — ledainės, tačiau sviesto pristatymas į sandėlius dar nėra sklandus.

Nuo šio mėnesio 1 d. bolševikai mūsų kooperatinėse pieninėse projektavo įvesti bolševikinę sąskaitybos „reformą". Be to, pieninės buvo įpareigotos „planingai" tvarkyti privalomo pieno pristatymo atskaitomybę. Vien tik šiam pastarajam reikalui sugalvojo tokią aibę įvairių blankų, kuriems pagaminti suvartojo daugiau kaip 30 tonų popieriaus... Šioms „reformoms" įgyvendinti buvo numatyta pieninių buhalterių ir sąskaitininkų skaičių keleriopai padidinti. Iš kitos pusės, čekistai išvežė į Rusijos gilumą didelį skaičių pieninių darbuotojų.

Dėl to darbai kai kur, tiek gamyboje, tiek ir sąskaityboje, truputį sušlubavo. „Pienocentras" naujos bolševikinės sąskaitybos projektuotus pertvarkymus panaikino, o savo ruožtu pavedė jo žinioje esantiems sąskaitybos ir gamybos inspektoriams pieninėse padėti atstatyti senąją tvarką. Taip pat stengiamasi sutvarkyti ir pieninių personalą, kad darbas įeitų į normalias vėžes. Kad kooperatinės pieninės galėtų sėkmingai veikti, „Pienocentras" išrūpino joms šiuo trumpu metu daugiau kaip 2 mil. rublių kreditų. Būtiniausiems reikalams kreditu pieninės aprūpinamos per „Pienocentro" skyrius ir apskričių pienines. Dabar gauti vėl nauji kreditai, kurie artimiausiu laiku bus pervesti toms pieninėms, kurios anksčiau jų negavo.

Per pastaruosius metus „Pienocentras" buvo žymiai išplėtęs ne tik sviesto, bet ir kiaušinių eksportą. Dabartinis karas kiaušinių supirkimą kuriam laikui buvo sustabdęs. „Pienocentrui" paraginus, kiaušinių supirkimas vėl atgaivinamas. „Pienocentras" veda su atitinkamomis įstaigom... rybas dėl kiaušinių kainų s... liavimo. To pasekmėje, ti... kiaušinių pristatymas į sup... vietas padidės.

Bolševikai buvo įsigeidę... perdirbimo bendroves pertv... naujais pagrindais, įrodin... kad bendrovių vadovybes... be išimties sudarę „buož... stambūs ūkininkai, kad ju... kią pašalinti. Tą darbą ji... uolumu ir vykdė. Vienur v... nariai išgabenti į Rusijos g... kitur nušalinti ir vieton j... rinkti" bolševikams patikin... menys. Tačiau daugumoje b... vių šios „reformos" praves... spėta. Tuo būdu daugumą... nių valdo legaliai praeitais r... rinktos valdybos. Ten, ku... drovių vadovybė pasikeitė, ... nocentras" įsakė atstatyti l... padėtį — kviesti į darbą val... narius, dirbusius bendrovės... bolševikų įsibrovimo. Tačia... kur ir bolševikų laikais į r... sudarytas valdybas pateko... žmonės ir tinkamai tvarko... drovių reikalus, valdybos ir ... veikia.

„Pienocentras" kviečia... Lietuvos ūkininkus ir darb... jus mūsų krašto pieno ūkį g... tobulinti ir didinti gamybą.

Ekvadoras ir Peru vėl pradėjo karo veiksmus

EKVADORE PASKELBTA DALINĖ MOBILIZACIJA

QUITO. E. Ekvadoro kariuomenė paskelbė tokį pranešimą: trys perujiečių lėktuvai bombardavo Puerto, Bolivarą ir laivą „Atahualpa", nepadarydami nuostolių. Kovos Palamaleso erdvėje dar tęsiasi. 14 valandą perujiečių lėktuvai be jokių pasekmių bombardavo Santa Rosą. 16 valandą visame fronte įvyko atkaklus mūšis. Ekvadoro kariuomenės daliniai išlaikė savo pozicijas.

LIMA. VII. 25. ELTA. Oficialiame komunikate pranešama, kad vakar visą dieną vyko nedideli pasienio mūšiai tarp Peraus ir Ekvadoro kariuomenių. Peraus kariuomenė atmušusi priešo puolimą ir paėmusi į nelaisvę du karininkus ir 23 kareivius. Taip pat paimtos trys vėliavos, dvi patrankos, kulkosvaidžių ir kitų karinių medžiagų.

LIMA. VII. 25. ELTA. Užsienių reikalų ministerija praneša, kad Peraus vyriausybė nepriėmė Ekvadoro pasiuntinio Limoje protesto notos ir ją grąžino Ekvadoro atstovui dėl „negirdėtos jos formos".

BUANOS AIRES. E. Argentinos radijo žiniomis iš Quito, Ekvadoro vyriausybė paskelbė dalinę mobilizaciją.

LIMA. VII-26. ELTA. Laikraštyje „Cronica" išspausdinta speciali telegrama iš Quito apie 16—9 metų klasių mobilizavimą. Limoje įvyko gausių studentų demonstracijų už vyriausybę ir prieš Ekvadorą.

Litvinovas vyks į Jungt. Valstybe...

Hopkinsas tarėsi su Maiskiu dė... pagalbos Sovietų S-gai

NEW YORKAS. VII. 25. ELTA. Londone viešįs Roosevelto atstovas Harry Hopkinsas tarėsi su sovietų ambasadoriumi Maiskiu. Hopkinsas su Maiskiu svarstė Jungtinių Valstybių pagalbos Sovietų Sąjungai klausimą. Gerai informuotuose Londono sluoksniuose pastebima, kad, galimas daiktas, aukštas sovietų valdininkas vyks į Jungtines Valstybes. Greičiausia, į Jungtines Valstybes vyks Litvinovas.

WELLESAS TARĖSI SU SO... TŲ AMBASADORIUM IR ... TRALIJOS PASIUNTINI...

VAŠINGTONAS. E. „Assoc... Press" žiniomis, valstybės pa... torius Sumner Wellesas pak... sovietų ambasadorių ir Austr... pasiuntinį Vašingtone pasi... kaip spėjama, įvykių plėtoj... Tolimuosiuose Rytuose tema.

AMSTERDAMAS. E. Anglų užsienių reikalų ministeris Edenas penktadienį popiet priėmė sovietų ambasadorių Maiskį ir Kinijos Čungkingo vyriausybės ambasadorių Wellington Koo.

Jei karą laimėt... Anglija...

NEW YORKAS. VII. 24 E... Anglija laukianti, kad Jung... Amerikos Valstybių kariuom... daliniai visą vokiečių tautą v... kartos laikotarpyje laikysią ... paudoje, — pareiškė buvęs ... consino štato gubernatorius... Follette, kalbėdamas „Am... First Commite" susirinkime, ... „Associated Press" praneša... Stamfordo (Connecticuto). T... La Follette pareiškė, kad H... xas, kalbėdamas „Pilgrims S... ty" susirinkime New Yorke, o... pat Vansittartas dažnai išplep... vo planus, tuo atveju, jeigu J... tinių Amerikos Valstybių eksp... nio korpuso pagalba karas būtų... mėtas. Jungtinių Amerikos Va... bių vaidmuo ištisai kartai būtų... baigė La Follette, — uždary... milijonų vokiečių milžiniškoje k... centracijos stovykloje, kol visa... bartinė vokiečių karta išmirtų.

Prancūzija kartu su Japonija gins Indokiniją

VICHY. VII-26. ELTA. Komunikato pradžioje, kurį šiandieną rytą yra paskelbusi Prancūzų užsienių reikalų ministerija apie bendrą su Japonija Prancūzų Indokinijos gynimą, duodama toks pareiškimas: „Nuo to laiko, kai Japonijos užsienių reikalų ministeris Macuoka ir prancūzų ambasadorius Henry pereitų metų rugpiūčio mėnesį pasirašė sutartį, Prancūzų Indokinijos ir Japonijos draugingieji santykiai buvo dar sustiprinti. Ryšium su sutartimis, sekusiomis po minėto susitarimo, tie santykiai greitai buvo plečiami. Tik ką užsibaigusiuose drauginguose pasitarimuose dėl bendro Indokinijos gynimo pasireiškė visiškas abiejų vyriausybių pažiūrų sutapimas. Japonijos vyriausybė yra tvirtai pasiryžusi išpildyti visas prievoles ir nešti jai išpuolančią atsakomybę, kurią nustato sudarytosios su Prancūzija sutartys, o ypatingai išlaikyti tuos iškilminguosius įsipareigojimus, kuriuos Japonijos vyriausybė prisiėmė Indokinijos krašto integralumo respektavimo ir Prancūzijos suveranumo Indokinijai atžvilgiu. Japonijai visas savo pastangas kreipiant prancūzų japonų draugystės ryšius padaryti dar glaudesnius, tikimasi prisidėti prie abiejų tautų klestėjimo.

Nuo kai kurio laiko, sakoma prancūzų pareiškime, pridėtame prie Japonijos pareiškimo, tarp prancūzų ir Japonijos vyriausybių vyksta pasitarimai dėl Prancūzų Indokinijos gynimo, kurio reikalą diktuoja dabartinės nepaprastos aplinkybės. Šie pasitarimai yra baigti tokioje pat dvasioje, kuri pasireiškė 1940 m. rugpiūčio 30 d. ir 1941 m. vasario 6 d. diplomatiniuose aktuose. Sutartys, kurios dabartiniu metu yra svarstomos, nustatys tik praktiškus prancūzų japonų bendradarbiavimo būdus ginti Prancūzijos Indokiniją, Indokinijos integralumo ir Prancūzijos suverenumo visoms Indokinijos sąjungos dalims respektavimo ribose.

STOCKHOLMAS. VII. 26. ELTA. Londono radijas pranešė, kad britų vyriausybė ėmėsi tokių pat prieš Japoniją priemonių, kaip ir Jungtinės Valstybės, tai yra, paskelbė Japonijos depozitus Anglijoje auksu ir vertybių popieriais įšalusius.

ROOSEVELTO PAREIŠKIMAS

NEW YORKAS. VII. 26. ELTA. Ryšium su padėtimi Tolimuosiuose Rytuose, vakar Rooseveltui buvo pateikta eilė paklausimų, tarp kitų, ar Japonijos panaudotos Indokinijoje priemonės paveiks į Jungtinių Amerikos Valstybių neutralumą. Vengdamas aiškiai pasisakyti, Rooseveltas atsakė, kad tai esąs labai sunkus klausimas. Prezidentas dar pareiškė, kad Jungtinių Amerikos Valstybių tauta tarptautinę padėtį Tolimuose Rytuose esanti tiek pat mažai įsisąmoninusi, kaip ir Vakaruose. Gyventojai vis dar nepakankamai jaučia padėties pav... Apie savo patarėjo Hopkinso u... vinius Londone Rooseveltas pa... bėjo, kad Hopkinsas tariasi su ... riomis britų ministerijomis ... Jungtinių Amerikos Valstybių ... galbos Anglijai problemų.

Vokietija nemano imtis dujų kar...

BET JEI KAS TOKĮ KARĄ PRADĖTŲ, TAI VOKIETIJA Į TAI DUOTŲ ATITINKAMĄ AT... KYMĄ

BERLYNAS. E. DNB patiria iš kompetentingų šaltinių: Sovietai tvirtina, jog pastarųjų kautynių metu jiems pavykę rasti vokiečių instrukcijas dujų karo reikalu, iš kurių jie mėgina daryti išvadą, kad Vokietija ateityje kariaudama norinti naudotis dujomis.

Ženevos protokole dujų karas draudžiamas, tačiau nedraudžiama jam ruoštis. Kaip žinoma, visose karinėse valstybėse studijuojami dujų karo klausimai, kadangi, aišku, nė viena valstybė negali ramiai žiūrėti į pavojų atsidurti nepasiruošusi priešo akivaizdoje, kuris staiga gali pradėti dujų karą. Dėl tų motyvų beveik visose karinėse valstybėse, jų tarpe, aišku, ir Vokietij... esama instrukcijų dujų karo rei... lu. Jei sovietai turi tikslą, atr... vokiečių instrukcijas dujų ka... pasinaudoti jomis kaip prete... kad iš savo pusės pradėtų dujų k... rą, tai Vokietija duos atitinka... atsakymą.